

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОС «Магістр»

на тему: **Вдосконалення управління фінансовими ресурсами
Жовківської міської ради Львівській області**

Виконав: студент групи Фін-61 (маг)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Квасниця В.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник к.е.н., доцент Синявська Л.В.

(наук.ступ., вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

к.е.н., доцент Грицина О.В.

(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

« » 2023 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу студенту

Квасниці Володимиру Андрійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи: **Вдосконалення управління фінансовими ресурсами Жовківської міської ради Львівській області**

Керівник роботи: _____ Синявська Любов Василівна, к.е.н, доцент _____

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом по університету від "27" 10.2023 р. № 572/К-С

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи 10.12.2023 р.

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: методичні рекомендації, фінансова звітність, рекомендована література, статистичні довідники

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ
  - 1.1. Економічна сутність, функції і принципи бюджетної політики
  - 1.2. Нормативно-правове забезпечення бюджетної політики
  - 1.3. Методика дослідження бюджетної політики
2. АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

- 2.1 Оцінка соціально-економічного стану Жовківської міської ради
- 2.2 Доходи і видатки бюджету Жовківської міської ради
- 2.3 Особливості бюджетної політики Жовківської міської ради
- 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ
- 3.1 Досвід європейських країн у формуванні бюджетної політики
- 3.2 Підвищення ефективності формування місцевих бюджетів

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу: графіки, схеми, діаграми

6. Консультанти з розділів кваліфікаційної роботи

7. Дата видачі завдання 16 березня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ етапу	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	16.03.23 р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	27.09.23 р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Розробка питань з охорони праці та захисту населення. Розробка питань з охорони природи (написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; питань з охорони праці і захисту населення та охорони природи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК)	19.11.23 р.

4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	26.11.23 р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	10.12.23 р.

Студент _____

(підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи к.е.н., доцент _____ Синявська Л.В.

(наук.ступ., вчене звання, підпис, прізвище та ініціали)

Зміст

Вступ

1.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	6
1.1.	Економічна суть фінансових ресурсів	6
1.2.	Роль та значення місцевих громад в бюджетній системі України	12
1.3.	Методика дослідження управління фінансовими ресурсами	19
2.	АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЖОВКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	24
2.1.	Оцінка соціально-економічного стану Львівської області	24
2.2.	Доходи і видатки бюджету Львівської області	32
2.3.	Особливості бюджетної політики Львівської області	39
3.	ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	50
3.1.	Досвід європейських країн у формуванні бюджетної політики	50
3.2.	Підвищення ефективності формування місцевих бюджетів	57
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	63
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ДОДАТКИ

УДК 332.1

Дипломна робота: 66 стор. текстової частини, 14 таблиці, 10 рисунків, 36 джерел.

Бюджетна політика соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Львівській області)

Гера Роман Олегович – Кваліфікаційна робота. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування. – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

В роботі висвітлено актуальність теми, поставлена проблема, мета і завдання дослідження, визначаються предмет та об'єкт дослідження, розглядаються теоретичні засади бюджетної політики соціально-економічного розвитку регіону. Проведено аналіз здійснення бюджетної політики. В процесі роботи зроблено висновки та пропозиції щодо запровадження досвіду європейських країн у формуванні бюджетної політики та підвищення ефективності формування місцевих бюджетів.

Ключові слова: *бюджетна політика, доходи бюджету, видатки бюджету, податкові надходження, соціально-економічний розвиток, бюджетне планування*

Анотація

Бюджетна політика є вагомим важелем впливу на процеси соціально-економічного розвитку країни. Виступаючи складовою основних напрямів економічної політики, що визначаються державою, бюджетна політика спрямована на оптимізацію формування бюджетних доходів і використання державних фінансових ресурсів. Формування обсягу та структури доходів і видатків бюджету є важливою складовою бюджетного регулювання для забезпечення розвитку суспільства. Бюджетні видатки на забезпечення виконання державою своїх функцій мають відповідати якості надання державних послуг суспільству.

В роботі висвітлено сутність інституту бюджетного регулювання, який має ґрунтуватися на сукупності форм, засобів, механізмів формування та реалізації завдань бюджетної політики, що визначають умови взаємовідносин учасників бюджетного процесу. Обґрунтовано, що бюджетна політика є одним із вагомих інструментів конкурентоздатності галузей економіки, підвищення стандартів та якості життя населення. Проведено оцінку соціально-економічного стану Львівської області. Показано динаміку доходів та видатків бюджету регіону та вказано на особливості бюджетної політики. Розглянуто досвід європейських держав у її формуванні та запропоновано шляхи ефективності формування місцевих бюджетів у системі державного регулювання економіки.

Ключові слова: бюджетна політика, доходи бюджету, видатки бюджету, податкові надходження, соціально-економічний розвиток, бюджетне планування

Summary

Budgetary policy is a significant lever of influence on the processes of socio-economic development of the country. Acting as a component of the main directions of economic policy determined by the state, the budget policy is aimed at optimizing the formation of budget revenues and the use of state financial resources. Formation of the volume and structure of budget revenues and expenditures is an important component of budget regulation to ensure the development of society. Budget expenditures for ensuring the state's performance of its functions must correspond to the quality of providing public services to society.

The work highlights the essence of the budget regulation institute, which should be based on a set of forms, means, mechanisms for the formation and implementation of budget policy tasks, which determine the conditions of mutual relations between the participants of the budget process. It is substantiated that the budget policy is one of the important tools of competitiveness of economic sectors, raising standards and quality of life of the population. An assessment of the socio-economic condition of the Lviv region was carried out.

The dynamics of revenues and expenditures of the regional budget are shown and the peculiarities of the budget policy are indicated. The experience of European states in its formation was considered and ways of effective formation of local budgets in the system of state regulation of the economy were proposed.

Keywords: budget policy, budget revenues, budget expenditures, tax revenues, socio-economic development, budget planning

Вступ

Актуальність теми. В економічній системі будь-якої сучасної держави бюджет і бюджетний механізм займають особливе місце. Через бюджети (державний та місцеві) здійснюється акумуляція фінансових ресурсів для подальшого фінансування державних витрат, а також регулювання найважливіших макроекономічних пропорцій. Бюджет як економічна категорія знаходить свій прояв через функціонування системи бюджетних відносин – особливих економічних відносин у сфері формування, розподілу та витрачання колективних (спільних) фінансових ресурсів держави або громади

Важливість даних питань обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили його мету та завдання. Зазначені чинники визначають наукову актуальність і практичну значимість цієї проблеми.

Різні аспекти проблем формування та реалізації бюджетної політики розглядалися у працях вітчизняних вчених, зокрема: Василика О., Плужнікова І., Булгакової С., Опаріна В., Пасічника Ю. та інших. Окремі аспекти реформування та вдосконалення фінансової політики регіонів розробили С. Єгоричева, М. Карлін, С. Леонов, Н. Павловська, Л. Тарангул, О. Тимошенко, В. Удовиченко та ін. Незважаючи на існуючий доробок з даної проблематики, потребують подальшого дослідження питання формування та пріоритетного використання коштів місцевих бюджетів України.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення бюджетної політики соціально-економічного розвитку регіону.

Виходячи з мети дослідження до роботи поставлено наступні **завдання**:

- обґрунтувати теоретичні засади бюджетної політики щодо забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;
- розкрити економічну сутність, функції і принципи бюджетної політики;

-дослідити нормативно-правове забезпечення з метою визначення рівня соціально-економічного розвитку Львівського регіонів в умовах фінансової децентралізації;

-розкрити особливості соціально-економічного розвитку Львівської області;

-проаналізувати доходи і видатки бюджету області;

-висвітлити особливості бюджетної політики

-здійснити аналіз зарубіжного досвіду у формуванні бюджетної політики з позиції можливості його застосування в Україні;

-запропонувати шляхи підвищення ефективності формування місцевих бюджетів

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес здійснення бюджетної політики соціально-економічного розвитку Львівській області.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, організаційних та прикладних аспектів функціонування політики щодо формування бюджету Львівщини.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи. Методологічною базою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних прийомів і методів дослідження. В ході теоретичних та прикладних розробок використовувалися наступні методи: статистико-економічні методи – для оцінки ефективності здійснення податкового контролю; метод порівняння – при вивченні зарубіжного досвіду створення системи податкового контролю та шляхів її удосконалення; аналітичний метод - при розгляді динаміки показників щодо здійснення податкового контролю за відповідний період; графічний метод - для систематизації та аналізу статистичних даних, а також для схематизації механізму податкового контролю; абстрактно-логічний метод – при формулюванні висновків.

Особистий внесок. Наукові положення, висновки і пропозиції дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи закони України, укази Президента України, Бюджетний кодекс України, нормативні акти Кабінету міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, що визначають засади реалізації бюджетної політики; аналітичні огляди Програми розвитку ООН, результати наукових досліджень з питань формування та реалізації бюджетної політики соціально-економічного розвитку регіону, офіційні інтернет-ресурси.

Науковою новизною отриманих результатів є теоретичне обґрунтування та практичне вирішення сукупності завдань пов'язаних із удосконаленням бюджетної політики. Більш повно теоретичні та практичні здобутки кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну полягають у наступному:

удосконалено:

- підходи до здійснення бюджетної політики;

набули подальшого розвитку:

- трактування сутності бюджетної політики, її функцій та принципів;

- дослідження нормативно-правового забезпечення з метою визначення рівня соціально-економічного розвитку Львівського регіонів в умовах фінансової децентралізації;

- питання динаміки соціально-економічного розвитку Львівської області;

- практичні аспекти формування дохідної та видаткової частини бюджету області;

- розкриття особливостей бюджетної політики

- узагальнення та систематизація європейської практики формування бюджетної політики з позиції можливості його застосування в Україні;

- шляхи підвищення ефективності формування місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість роботи полягає в тому, що досягнуті результати становлять і науково-теоретичний, і практичний інтерес: – у науково-дослідній сфері – положення та висновки кваліфікаційної роботи можуть бути основою для подальшої розробки механізму бюджетної політики; в практичному спрямуванні: у навчальному процесі – результати дослідження можуть слугувати підґрунтям при вивченні дисциплін «Бюджетна система».

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади функціонування фінансів територіальних громад

1.1 Економічна суть фінансових ресурсів

Серед політиків, фахівців, науковців та у громадському баченні спостерігається рідкісна єдність думок про небажаність і навіть шкідливість для майбутнього розвитку країни високої дифференціації рівнів доходів та якості життя у територіальному розрізі. Ступінь неоднорідності економічного простору країни може бути індикатором успішності регіональної політики держави і навіть рівня розвитку загалом.

Найбільша територіальна диференціація показників економічної активності, умов та рівня життя спостерігається особливо у найбідніших країнах світу.

Сама собою неоднорідність економічного розвитку держави – неминуче явище, що супроводжує її розвиток. Її причини досить добре відомі. Це географічні та кліматичні фактори, наявність природних ресурсів та запасів корисних копалин, галузеві зрушення, ефекти концентрації та масштабів, історична спадщина, етнічні особливості місцевого населення та багато іншого.

Держава, в міру своїх можливостей, робить зусилля щодо згладжування нерівномірного розвитку територій з політичних, соціальних та економічних міркувань. Заходами бюджетної політики зазвичай домагаються вирівнювання рівнів забезпеченості основними соціальними послугами, до якою ставляться освіта, охорона здоров'я, зміст непрацевдатних, охорона громадського порядку тощо. Для прискорення розвитку відстаючих у своєму розвитку та депресивних територій використовуються інструменти регіональної політики, передбачають формування спеціальних фондів, програм та інститутів розвитку.

Більшість досліджень в Україні, присвячених проблемам територіальних диспропорцій, зосереджені на вимірі та аналізі регіональної нерівності на рівні територіальних громад. Водночас у Україні, як і в інших країнах, максимальні відмінності в рівнях та темпах соціально-економічного розвитку спостерігаються на муніципальному рівні.

Ми переконані, що на соціально-економічний розвиток громад має вплив забезпеченість фінансовими ресурсами. Види фінансових ресурсів відображені на рис. 1.1

Рис. 1.1 – Види фінансових ресурсів

Фінансові ресурси та фінансовий потенціал є взаємопов'язаними поняттями. Фінансові ресурси - це сукупність грошових коштів і матеріальних цінностей, які мають юридичну силу, є власністю або знаходяться в розпорядженні місцевої влади і можуть бути використані для фінансування його діяльності. Фінансовий потенціал - це сукупність можливостей, пов'язаних з використанням його фінансових ресурсів.

Взаємозв'язок між фінансовими ресурсами та фінансовим потенціалом можна представити наступним чином:

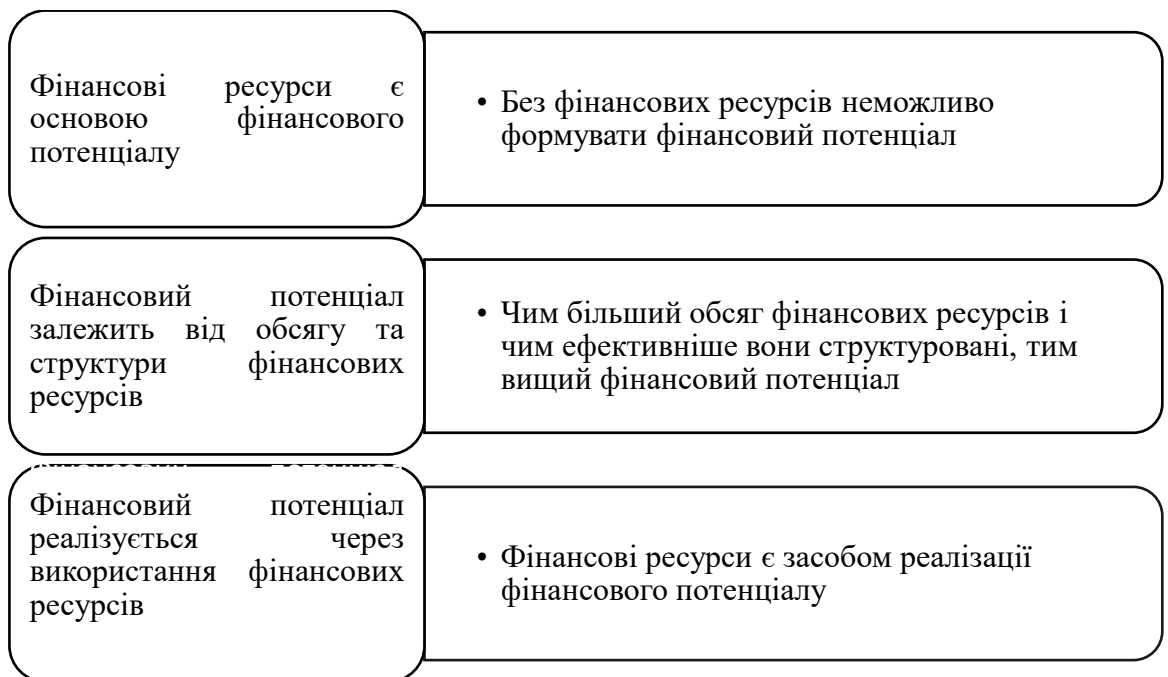

Рис. 1.2 – Взаємозв'язок між фінансовими ресурсами та фінансовим потенціалом

Фінансовий потенціал відображає можливості суб'єкта господарювання щодо ефективного використання фінансових ресурсів. Він визначається такими факторами, як обсяг фінансових ресурсів, їх структура, ефективність управління фінансовими ресурсами.

Вирішення проблем підвищення фінансової самостійності муніципального утворень, зміцнення стійкості його соціально-економічного розвитку потребує розробки механізмів, що спонукають території докладати

зусиль щодо нарощування сукупної ресурсної бази, формування та ефективного використання свого фінансового потенціалу.

У зв'язку з цим високу значимість набуває оцінка величини фінансового потенціалу місцевої громади, тобто його потенційних можливостей генерувати на своїй території фінансові потоки для досягнення цілей місцевого самоврядування.

На сьогоднішній день існує багато робіт, що досліджують різні аспекти поняття «потенціал», у яких відзначається важливість його дослідження та оцінки, особливо щодо функціонування місцевих бюджетів.

У вузькому розумінні фінансовий потенціал інтерпретується як "фінансовий потенціал території", що означає суму фінансових можливостей підприємств, що розташовані на цій території. Розширене розуміння фінансового потенціалу включає в себе наступні компоненти рис. 1.3:

Фінансовий потенціал (розширене розуміння)	місцевий бюджет
	цінні папери, видані місцевими органами
	фінансовий потенціал підприємств
	фінансові резерви населення які знаходяться в готівковій формі або на банківських рахунках
	зовнішні фонди
	грошові кошти, які банки привертають з інших територій
	фінансові ресурси інститутів кредитно-фінансової системи регіону
	інші

Рис 1.3 – Складові дефініції «фінансовий потенціал»

Вважаємо, що фінансовий потенціал територіальної громади –керована здатність активів території генерувати фінансові потоки, реалізована в

сукупності доходів суб'єктів її господарської системи. Виходячи саме з цього визначення фінансовий потенціал включає два базові показники: фінансовий дохід та фінансові ресурси.

Перевагою даного підходу є вказування на ресурсну основу формування фінансового потенціалу («різноманітні активи території»), а також демонстрація того, що фінансовий потенціал є результативністю трансформації ресурсів (це результат реалізації базових потенціалів).

Проте цілком коректним є уявлення фінансового потенціалу як результату реалізації інших потенціалів (у разі інституційного, природного, соціального потенціалу, потенціалу базових секторів та інфраструктури), оскільки фінансовий потенціал поруч із іншими служить задля досягнення іншого результату розвитку МО – підвищення добробуту населення. Крім того, представлений ним фінансовий дохід насправді і є фінансовим потенціалом, причому потенціалом саморозвитку місцевої громади – оскільки формується за рахунок власних коштів. А перетворений потенціал на ресурси, визначений нами як фінансові ресурси, вже не є потенціалом.

Рис. 1.4 – Цілі управління в територіальній громаді

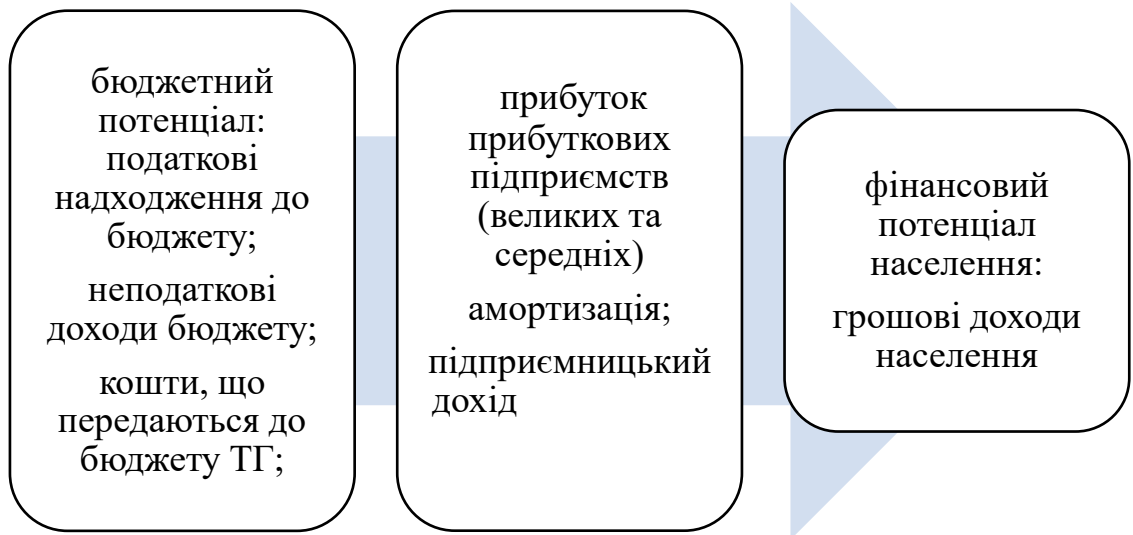
У системі місцевого управління можна назвати кілька підсистем: економічна, соціальна, сфера екології, сфера безпеки і сфера фінансів. Активізація фінансового потенціалу є фінансовою сферою місцевого управління. Відповідно досягнення цієї мети вплине на досягнення глобальної мети місцевого управління.

Таким чином, одним із результатів управління фінансовим потенціалом є досягнення глобальної мети МУ – підвищення добробуту населення місцевої громади, що виражається на рівні соціально-економічного розвитку

Крім того, активізація фінансового потенціалу забезпечить формування оптимальної структури фінансових ресурсів та їхнє раціональне використання, яке виражається у відтворенні валового муніципального продукту (далі ВМП). ВМП характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів та вимірює вартість товарів та послуг, вироблених цими одиницями для кінцевого використання. Іншими словами, це ті фінансові ресурси, які утворюються у господарюючих одиниць (підприємств, організацій, населення) внаслідок використання існуючих фінансових можливостей.

Таким чином, можна визначити, що фінансовий потенціал територіальної громади – це сукупні фінансові можливості територіальної громади, які з урахуванням внутрішнього управлінського впливу перетворюються на фінансові ресурси та служать задля досягнення мети її розвитку.

Розвиток громади з допомогою внутрішніх фінансових потоків можна трактувати як саморозвиток. Тоді внутрішній фінансовий потенціал МО без урахування зовнішньої допомоги включає три агенти: органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання та населення. Відповідно до цього серед структурних складових фінансового потенціалу можна виділити:

Крім того, фінансовий потенціал МО – це частина загального потенціалу муніципального громади, поруч із природним, людським, економіко-географічним, інноваційним і відтворювальним потенціалом муніципального освіти.

При цьому потенціал можна розділити на потенціал, що використовується і не використовується. Використовуваний потенціал – потенціал, залучений до економічного обороту і що служить цілям розвитку муніципального органу. Чи не залучений до економічного обігу на певний момент часу – це нереалізований фінансовий потенціал. І одним із завдань органів місцевого самоврядування з управління фінансами є перетворення фінансового потенціалу, що не використовується, у використовуваний.

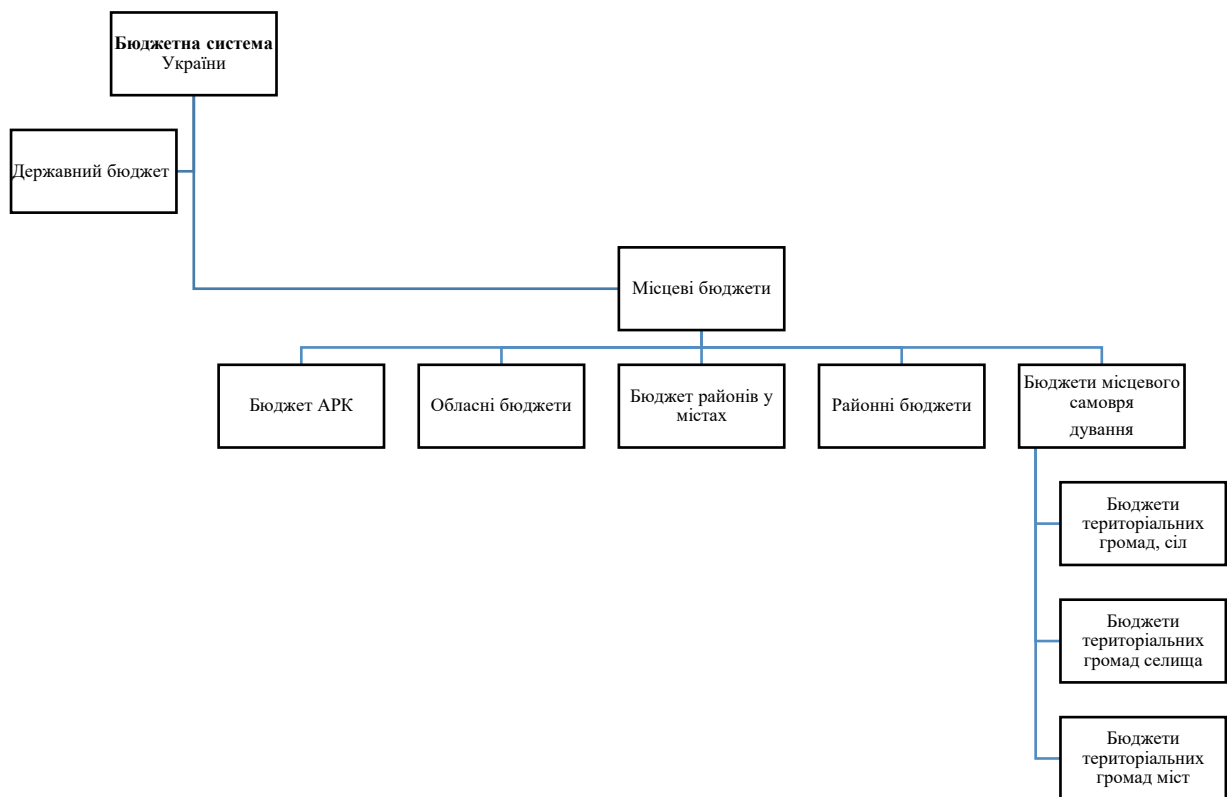
1.2 Роль та значення місцевих громад в бюджетній системі України

Нині в Україні триває створення ефективної системи місцевого управління, що дозволяє повністю використовувати існуючий територіальний потенціал. Еволюція підходів до вирішення цієї проблеми пояснюється необхідністю підвищення якості розробки та ефективності реалізації

комплексних програм соціально-економічного розвитку муніципальних утворень, а на їх основі – програм розвитку місцевих суб'єктів.

Бюджетна система в Україні структуризована та має вигляд який представлений на рисунку 1.

Складено на основі [5].

Рис. 1.4 - Склад бюджетної системи України

Зупинимось детальніше на бюджетах місцевого самоврядування, їх функціонуванні та соціально-економічному розвитку.

Вибудовуючи систему управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень, необхідно орієнтуватися на функції, які вона має виконувати (рис. 1.5)

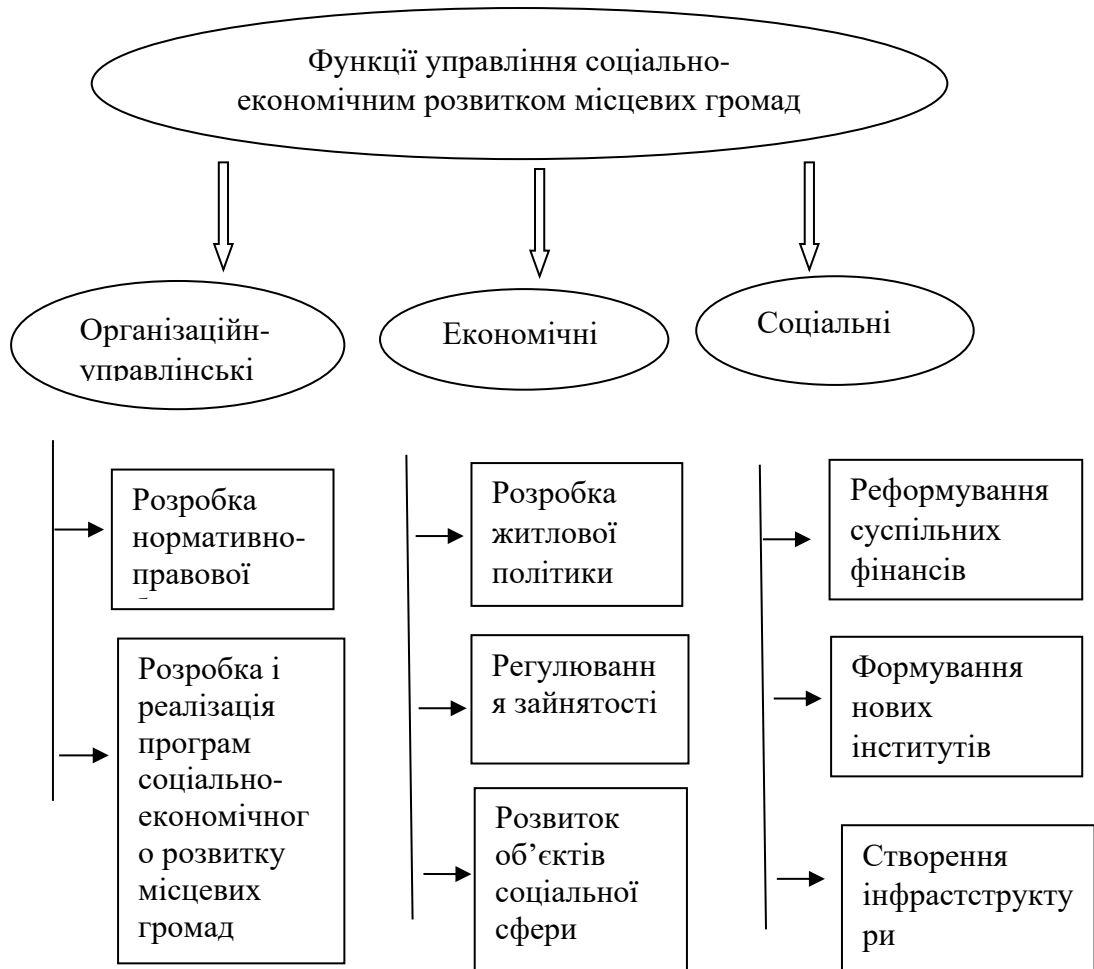

Рис 1.5 – Функції управління соціально-економічним розвитком громад

Поданий склад функцій дозволяє розглядати управління соціально-економічним розвитком муніципальних громад як узгоджений вплив різних суб'єктів на цей процес, що виражається в управлінні програмами соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. Такий вплив передбачає використання сукупності засобів та інструментів, які забезпечують ефективне функціонування соціально-економічної бази муніципалітетів, так званого економічного механізму управління публічних інтересів, у межах виділених повноважень та ресурсів.

На нашу думку, вагомий вплив на соціально-економічний розвиток громад має місцева влада, яка повинна бути ініціатором ідей. Процедура обрання місцевої влади відображена на рисунку 1.6

Рис. 1.6 - Система місцевої влади в Україні

Управління територіальними громадами в Україні відбувається відповідно до законодавства та визначених компетенцій. Основні аспекти управління територіальними громадами включають:

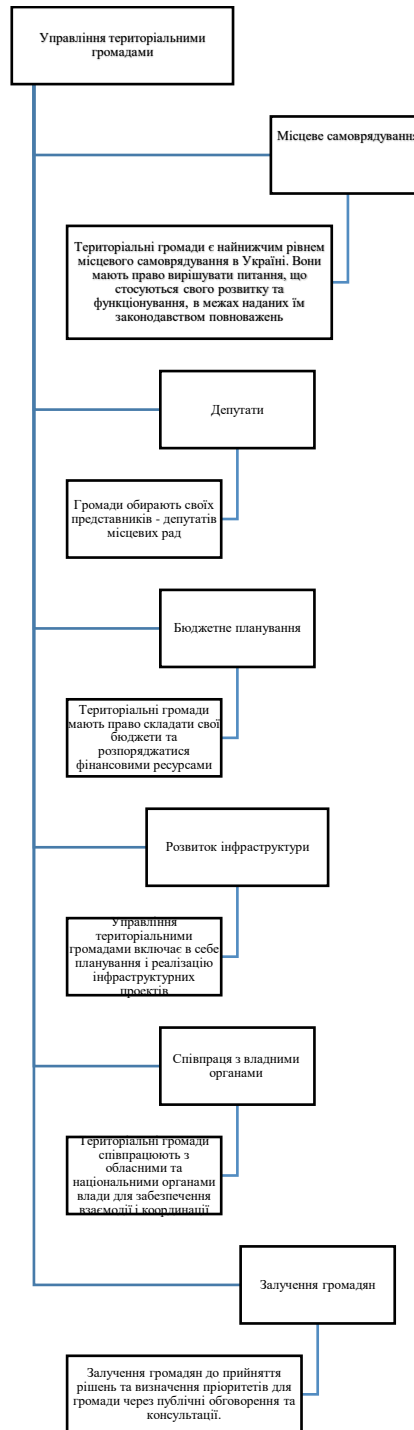

Рис. 1.7– Основні аспекти управління територіальними громадами

Управління територіальними громадами сприяє розвитку місцевих спільнот і поліпшенню якості життя громадян на місцевому рівні.

Під механізмом управління соціально-економічним розвитком ОТГ розуміється структурно і функціонально організовані, внутрішні складові сукупності станів і процесів, з яких формується якісне управління соціально-

економічним розвитком місцевими громадами. Це досягається виробленням економічних, правових, організаційних, соціально-психологічних умов, що забезпечують максимальне відображення

Для розвитку регіону та країни в цілому, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, має бути система управління, заснована на ефективному використанні всіх резервів, яка б забезпечила сталий розвиток економічних систем на всіх рівнях. Під стійким розвитком в даному випадку розуміється процес формування такого розвитку місцевих утворень, при якому населення задовольняє свої потреби в гармонії з навколишнім середовищем з урахуванням інтересів і потреб майбутніх поколінь.

Головна мета управління економічним і соціальним розвитком сільських громад полягає в стійкому підвищенні якості життя для всіх категорій громадян, що в ньому проживають. Вона включає підвищення рівня:

- 1) матеріального забезпечення;
- 2) житлово-побутового забезпечення;
- 3) соціального забезпечення.

Ці показники є елементами, що утворюють рівень соціально-економічного розвитку місцевих громад, природно через призму кількісних показників. Рівень соціально-економічного розвитку муніципалітет уявляє собою досягнутий в конкретний момент часу стан, в якому перебуває муніципалітет.

Необхідний об'єктивний і конструктивний підхід до формування цілей і механізмів державного регулювання територіального соціально-економічного розвитку країни, заснований на наступних принципах:

- визнання необхідності врахування місцевої специфіки при виробленні економічної, соціальної, фінансової політики держави;
- відмова від надання регіонам індивідуальних пільг та вжиття обґрунтованих заходів державної підтримки різних типів регіонів, що мають спільні проблеми та єдині (близькі) умови соціально-

економічного розвитку, що безпосередньо впливають на характер і результати господарської діяльності;

- формування в кожній адміністративно-господарській одиниці (комплексного) господарського механізму, побудованого на базі загальноукраїнських принципів і законів, але з урахуванням власних особливостей та інтересів свого населення;
- участь держави у вирівнюванні міжрегіональних відмінностей у доходах населення, рівні зайнятості, соціальній інфраструктурі тощо. системи спеціальних інструментів
- надання місцевим органам влади реальних можливостей для забезпечення умов самодостатності та самофінансування регіонів.

Роль центру полягає у створенні таких загальнодержавних інституційних умов, які б сприяли ефективному розвитку муніципальної ініціативи та забезпечували несуперечність цілей муніципалітету, регіону та країни.

Істотним чинником, що зумовлює виникнення цілого ряду проблем у системі управління розвитком муніципальних утворень, є відсутність ефективних інститутів розвитку і відповідного середовища в самих суб'єктах муніципального розвитку. Іншими словами, йдеться про низьку якість стратегічного планування соціально-економічного розвитку місцевих громад, відсутності структур, що реалізують цілеспрямовану політику забезпечення стратегічного розвитку, а також про недостатні зусилля муніципального співтовариства з нарощування та раціонального використання ресурсів і потенціалу території.

Як показують проведені дослідження, управління розвитком місцевих громад спрямоване на забезпечення позитивних змін у різних сферах життя населення, насамперед досягнення певного рівня розвитку соціальної та економічної сфер на певній території. Необхідно ефективно використовувати місцеві інфраструктурні, інформаційні, організаційні, підприємницькі, інституційні ресурси. При чому керування розвитком місцевих утворень має

зводиться до формування нормального рівня життя населення як в економічному плані (висока заробітна плата, низький рівень безробіття), так і розвиток соціальної інфраструктури (формування умов для відтворення трудових ресурсів у вигляді створення комфортних умов життя населення).

Стратегічний підхід до управління соціально-економічним розвитком територій різного рівня можна визначити як сукупність програм, принципів, методів та прийомів, з яких керівництво планує розвиток певної соціально-економічної системи на середньострокову чи довгострокову перспективу.

Суть управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень полягає в певному відході від управлінського раціоналізму, від початкового переконання, що стійкий соціально-економічний розвиток муніципальної системи визначається, перш за все, раціональною організацією виявлення внутрішніх резервів, підвищенням ефективності використання всіх видів ресурсів.

Головні передумови успішної діяльності будь-якої соціально-економічної системи знаходяться не тільки всередині, а й поза нею, тобто успіх пов'язується з тим, наскільки вдало система пристосовується та адаптується до зовнішнього середовища.

1.3 Методика досліджень управління фінансовими ресурсами

Дослідження формування місцевих бюджетів можна проводити в певній послідовності.

Визначення мети та завдань дослідження. На цьому етапі необхідно визначити, які саме аспекти формування місцевих бюджетів необхідно вивчити. Це може бути, наприклад, аналіз джерел формування бюджетів, розподілу бюджетних коштів, ефективності використання бюджетних коштів тощо.

Формування теоретичної бази дослідження. На цьому етапі необхідно ознайомитися з теоретичними основами бюджетної системи, місцевого самоврядування, а також з результатами попередніх досліджень у даній галузі.

Збір та аналіз інформації. На цьому етапі необхідно зібрати та проаналізувати інформацію про формування місцевих бюджетів. Інформація може бути отримана з наступних джерел, зокрема:

- офіційні статистичні джерела (Державна служба статистики України, Міністерство фінансів України тощо);
- публічно доступні документи (бюджетні кошториси, фінансова звітність тощо);
- результати опитувань та інтерв'ю з представниками місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, а також експертами в галузі бюджетної політики.

Формування висновків та рекомендацій. На цьому етапі необхідно сформулювати висновки про результати дослідження та розробити рекомендації щодо вдосконалення формування місцевих бюджетів.

Методики досліджень формування місцевих бюджетів можуть бути різними в залежності від конкретних цілей та завдань дослідження. Однак, у більшості випадків, дослідження включають в себе такі методи:

1. Аналіз статистичних даних. Цей метод дозволяє отримати загальну картину формування місцевих бюджетів, проаналізувати тенденції розвитку бюджетної системи тощо.

Суть аналізу статистичних даних формування місцевих бюджетів полягає в тому, щоб на основі статистичної інформації про доходи, видатки та фінансовий стан місцевих бюджетів отримати узагальнену картину їх формування, проаналізувати тенденції розвитку бюджетної системи, виявити фактори, що впливають на формування бюджетів, та розробити рекомендації щодо вдосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні.

Аналіз статистичних даних формування місцевих бюджетів передбачає використання таких методів:

- динамічний аналіз дозволяє проаналізувати зміни в доходах, видатках та фінансовому становищі місцевих бюджетів за певний період часу. Наприклад, можна проаналізувати, як змінилася структура доходів місцевих бюджетів за останні 5 років або як змінилася питома вага видатків на освіту в загальному обсязі видатків місцевих бюджетів;

- структурний аналіз дозволяє проаналізувати структуру доходів, видатків та фінансового стану місцевих бюджетів. Наприклад, можна проаналізувати, як розподіляються доходи місцевих бюджетів за джерелами їх формування або як розподіляються видатки місцевих бюджетів за напрямками їх використання;

- порівняльний аналіз дозволяє порівняти доходи, видатки та фінансовий стан місцевих бюджетів різних регіонів або різних типів місцевих бюджетів. Наприклад, можна порівняти доходи місцевих бюджетів областей України або порівняти доходи місцевих бюджетів міст обласного значення та районних центрів.

Аналіз статистичних даних формування місцевих бюджетів є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління місцевими фінансами. Результати аналізу можуть бути використані для розробки та реалізації заходів щодо вдосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні, таких як:

- збільшення обсягу власних доходів місцевих бюджетів шляхом розширення бази оподаткування, підвищення ефективності адміністрування податків та зборів, а також залучення нових джерел доходів;

- покращення розподілу бюджетних коштів між різними напрямками використання з метою забезпечення ефективного розвитку місцевих громад;

- зменшення фінансової залежності місцевих бюджетів від державного бюджету шляхом підвищення рівня самостійності місцевих бюджетів.

2. Аналіз фінансової звітності. Цей метод дозволяє отримати більш детальну інформацію про джерела формування та використання бюджетних коштів.

Аналіз фінансової звітності при формуванні місцевих бюджетів є важливим інструментом для забезпечення фінансової рівноваги та ефективності використання бюджетних коштів. Він дозволяє оцінити поточний фінансовий стан місцевого бюджету, виявити резерви для його збільшення та розробити заходи щодо усунення виявлених проблем.

Аналіз фінансової звітності при формуванні місцевих бюджетів здійснюється на основі наступних основних показників:

- доходи бюджету: обсяг, структура, динаміка, джерела надходження, своєчасність та повнота зарахування;
- витрати бюджету: обсяг, структура, динаміка, напрями використання, ефективність;
- фінансовий результат бюджету: профіцит, дефіцит, співвідношення доходів та витрат;
- фінансова стійкість бюджету: поточна та довгострокова, рівень фінансової автономії, бюджетної ефективності та достатності.

Аналіз проводиться за попередніми бюджетними періодами, а також за результатами виконання бюджету поточного року. На його основі розробляються заходи щодо підвищення доходів бюджету, оптимізації витрат та забезпечення його фінансової стійкості.

Послідовність аналізу фінансової звітності при формуванні місцевих бюджетів здійснюється через: збір та підготовку інформації - збір та систематизація фінансової звітності органів місцевого самоврядування, інших бюджетних установ та організацій; аналіз показників звітності - порівняння фактичних показників з плановими, аналіз динаміки показників, виявлення відхилень та їх причин; формування висновків та рекомендацій - розробка заходів щодо усунення виявлених проблем та підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Аналіз фінансової звітності є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління місцевими бюджетами. Він дозволяє органам місцевого самоврядування приймати обґрунтовані рішення щодо формування

та виконання бюджетів, спрямовані на підвищення рівня життя населення та розвиток місцевих громад.

3. Опитування та інтерв'ю. Цей метод дозволяє отримати інформацію з перших рук від представників місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, а також експертів в галузі бюджетної політики.

Опитування та інтерв'ю щодо формування місцевого бюджету є важливим інструментом для отримання інформації від мешканців територіальної громади про їхні потреби та пріоритети. Ця інформація може бути використана органами місцевого самоврядування для формування бюджету, який відповідатиме інтересам громади та сприятиме її розвитку.

Опитування та інтерв'ю можуть проводитися як у формі анонімного опитування, так і у формі інтерв'ю з конкретними мешканцями громади.

Опитування може проводитися за допомогою анкет, які розсилаються мешканцям громади поштою, розклеюються на вулицях або роздаються в громадських місцях. Анкета повинна містити питання, які стосуються потреб та пріоритетів мешканців громади в сфері освіти, охорони здоров'я, транспорту, житлово-комунального господарства тощо.

Інтерв'ю з мешканцями громади може проводитися особисто, по телефону або за допомогою онлайн-платформ. Інтерв'юєр має можливість задати мешканцю громади більш конкретні та розгорнуті питання, а також отримати від нього додаткову інформацію.

Вивчення та дослідження формування місцевих бюджетів є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління місцевими фінансами.

РОЗДІЛ 2

Аналіз формування та використання фінансових ресурсів

Жовківської міської ради

2.1 Формування фінансових ресурсів Жовківської міської ради

Одним з вагомих видів забезпечення громади є фінансові ресурси. А оскільки, шляхів отримання грошових коштів в об'єднаній територіальній громаді (ОТГ) є чимало, то доцільно їх класифікувати за різними ознаками.

Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад (ОТГ) формуються за рахунок таких джерел:

- Власні доходи - це доходи, що надходять до бюджетів ОТГ від місцевих податків і зборів, доходів від комунального майна, доходів від підприємницької діяльності, інших доходів.
- Субвенції з державного бюджету - це кошти, які надаються з державного бюджету для фінансування видатків ОТГ, які не можуть бути покриті за рахунок власних доходів.
- Інші надходження - це кошти, які надходять до бюджетів ОТГ з інших джерел, таких як благодійні внески, міжнародна допомога та інші.

Власні доходи є основним джерелом формування бюджетів ОТГ. Вони становлять близько 70% загального обсягу доходів.

Основними видами власних доходів ОТГ є:

- Податки і збори - це обов'язкові платежі, які сплачуються суб'єктами господарювання та фізичними особами до бюджету ОТГ. До них відносяться податки на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, рентна плата, акцизи, місцеві податки і збори.
- Доходи від комунального майна - це доходи, які надходять до бюджету ОТГ від використання комунального майна, такого як нерухомість, обладнання, транспортні засоби.
- Доходи від підприємницької діяльності - це доходи, які надходять до бюджету ОТГ від господарської діяльності, яка здійснюється органами

місцевого самоврядування або підприємствами, що належать територіальній громаді.

- Інші доходи - це доходи, які надходять до бюджету ОТГ з інших джерел, таких як плата за оренду землі, плата за внесення змін до містобудівної документації та інші.

Субвенції з державного бюджету є важливим джерелом фінансування видатків ОТГ, які не можуть бути покриті за рахунок власних доходів. До них відносяться субвенції на:

- Фінансування видатків на соціально-культурні заходи - це субвенції на фінансування закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та інших.
- Фінансування видатків на розвиток інфраструктури - це субвенції на фінансування будівництва доріг, мостів, каналізації, водопостачання та інших.
- Фінансування видатків на соціальну підтримку населення - це субвенції на фінансування пенсій, соціальних виплат, допомоги малозабезпеченим та іншим.

Інші надходження є незначним джерелом формування бюджетів ОТГ. Вони становлять близько 30% загального обсягу доходів.

Фінансові ресурси можна класифікувати за різними критеріями:

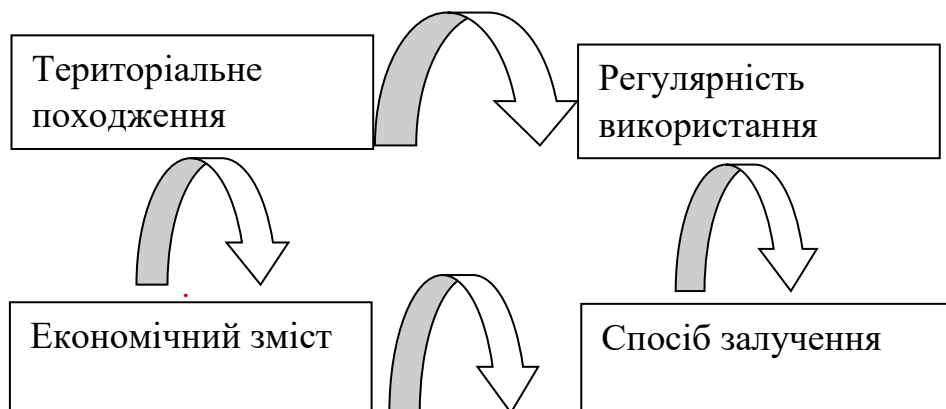

Рис. 2.1 – Класифікація фінансових ресурсів

Для покриття фінансових потреб громади можуть бути задіяні різноманітні ресурси економічних агентів, а саме, місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ та неурядових організацій, а також іноземних держав та міжнародних фінансових організацій.

Формування фінансових ресурсів ОТГ є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування місцевого самоврядування і розвитку територій.

Доходи місцевих бюджетів є основним джерелом фінансування діяльності органів місцевого самоврядування. Вони використовуються для забезпечення реалізації їх повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, дорожнього будівництва та інших.

Значення доходів місцевих бюджетів можна визначити наступним чином:

- Доходи місцевих бюджетів є основним джерелом фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, культура, спорт. Вони також використовуються для розвитку інфраструктури територій, таких як дороги, освітні установи, лікарні, парки та інші.
- Доходи місцевих бюджетів використовуються для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, таких як виконавчі органи, депутатські комісії, місцеві ради.
- Доходи місцевих бюджетів є важливим фактором економічної стабільності територій. Вони сприяють розвитку економіки, створюють робочі місця, підвищують рівень життя населення.

На сучасному етапі в Україні переважна більшість представників місцевого самоврядування своєю основною проблемою вважають хронічний дефіцит власних коштів для поповнення видаткових повноважень органів місцевого самоврядування.

Таблиця 2.1 – Динаміка доходів бюджету Жовківської громади, млн.грн

Рік	Загальний обсяг доходів	Власні доходи	Спеціальний фонд	Резервний фонд
2020	287,6	166,6	12,6	8,4
2021	291,6	169,4	12,4	9,8
<i>Відхилення 2021+/-до 2020</i>				
	4	2,8	-0,2	1,4
2022	313,5	169,4	6,2	0,2
<i>Відхилення 2022+/-до 2021</i>				
	21,9	-	-6,2	-9,6
<i>Відхилення 2022+/-до 2020</i>				
	25,9	2,8	-6,4	-8,2

За даними таблиці, загальний обсяг доходів бюджету Жовківської міської ради за 2020-2022 роки зріс на 9,5%. При цьому власні доходи бюджету збільшилися на 16,7%, а спеціальний фонд зменшився на 43,9%.

Основним джерелом формування бюджету Жовківської міської ради є власні доходи, які становлять близько 60% загального обсягу доходів. На другому місці за обсягом - спеціальний фонд, який становить близько 10% загального обсягу доходів. Резервний фонд є незначним джерелом формування бюджету Жовківської міської ради.

Зростання загального обсягу доходів бюджету Жовківської міської ради за 2020-2022 роки відбулося за рахунок збільшення власних доходів, які, у свою чергу, збільшилися за рахунок зростання податків і зборів. Зменшення спеціального фонду відбулося за рахунок зменшення доходів від реалізації майна.

Основними видами власних доходів ОТГ є:

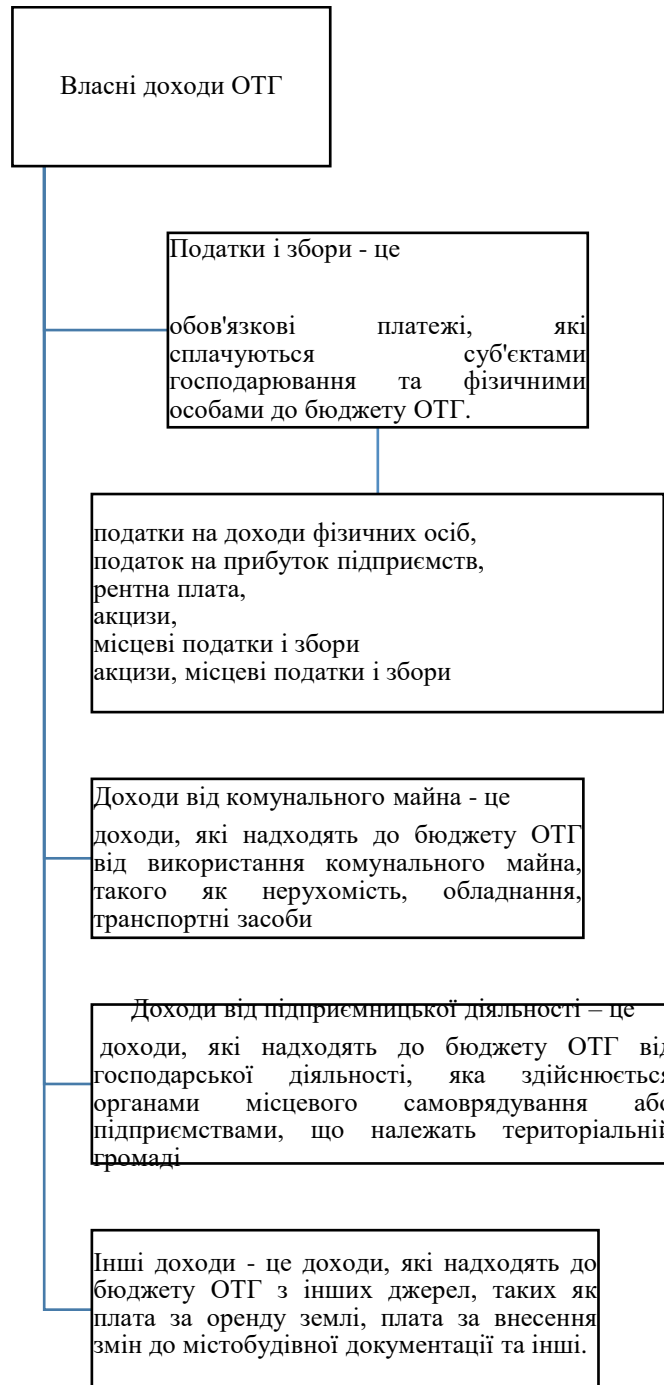

Рис. 2.2 - Основні види власних доходів ОТГ

Податки і збори є основним джерелом власних доходів ОТГ. Вони становлять близько 50% загального обсягу власних доходів.

Доходи від комунального майна становлять близько 20% загального обсягу власних доходів ОТГ.

Доходи від підприємницької діяльності становлять близько 20% загального обсягу власних доходів ОТГ.

Інші доходи становлять близько 10% загального обсягу власних доходів ОТГ.

Таблиця 2.2 – Податкові надходження місцевого бюджету Жовківської ОТГ, млн.грн.

Рік	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибуток підприємств	Рентна плата	Акцизи	Місцеві податки і збори	Загальна сума
2020	144,3	16,2	3,9	3,7	1,7	170,9
2021	154,2	17,2	4,1	3,9	1,9	179,3
2022	169,4	17,4	4,2	4,0	2,0	192,9
Відхилення 2022+-до 2020	25,1	1,2	0,3	0,3	0,3	21,9

За даними таблиці, податкові надходження місцевого бюджету Жовківської ОТГ за 2020-2022 роки збільшилися на 11,4%. При цьому, надходження від податку на доходи фізичних осіб збільшилися на 10,2%, надходження від податку на прибуток підприємств збільшилися на 6,8%, надходження від рентної плати збільшилися на 7,7%, надходження від акцизів збільшилися на 5,4%, надходження від місцевих податків і зборів збільшилися на 12,0%.

Основним джерелом податкових надходжень місцевого бюджету Жовківської ОТГ є податок на доходи фізичних осіб, який становить близько 85% загального обсягу податкових надходжень. На другому місці за обсягом є податок на прибуток підприємств, який становить близько 9% загального обсягу податкових надходжень. На третьому місці є рентна плата, яка становить близько 2% загального обсягу податкових надходжень. Акцизи та місцеві податки і збори становлять близько 4% загального обсягу податкових надходжень.

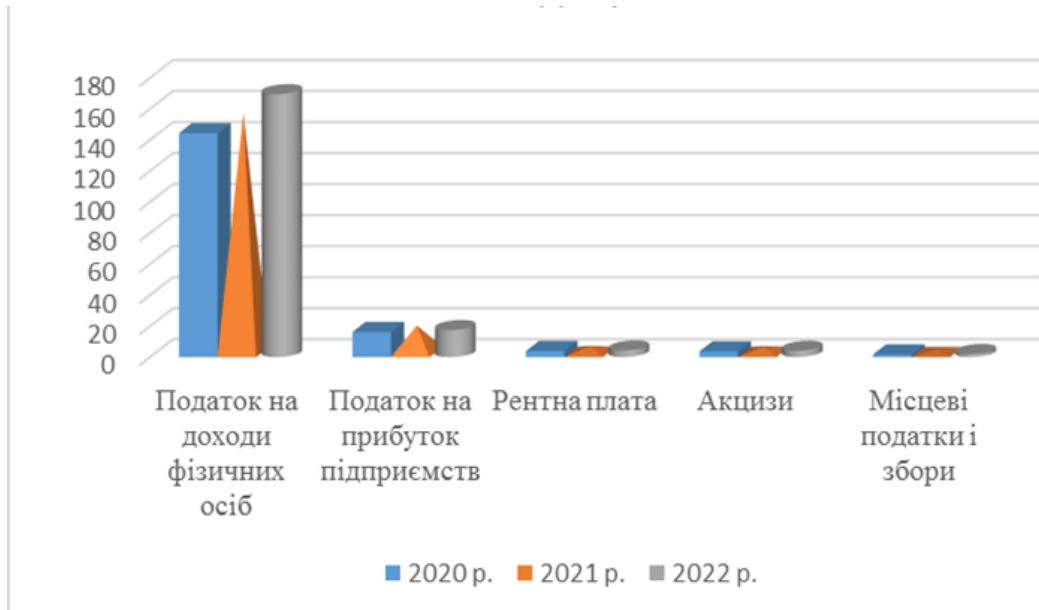

Рис. 2.3 - Динаміка податкових надходжень по Жовківській ОТГ

Збільшення податкових надходжень місцевого бюджету Жовківської ОТГ відбулося за рахунок зростання економіки громади, а також за рахунок заходів, які були вжиті для підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Проаналізуємо доходи казни Жовківської міської ради від комунального майна

Таблиця 2.3 – Надходження від комунального майна до місцевого бюджету, млн.грн.

Рік	Орендна плата	Плата за надані послуги	Доходи від реалізації майна	Загальна сума
2020	18,8	12,0	1,0	31,8
2021	20,2	13,2	1,2	34,6
2022	22,4	14,4	1,4	38,2
Відхилення 2022+-до 2020	3,6	2,4	0,4	6,4

За даними таблиці, доходи від комунального майна місцевого бюджету Жовківської ОТГ за 2020-2022 роки збільшилися на 21,1%. При цьому, надходження від орендної плати збільшилися на 18,5%, надходження від

плати за надані послуги збільшилися на 10,8%, надходження від реалізації майна збільшилися на 40%.

Основним джерелом доходів від комунального майна місцевого бюджету Жовківської ОТГ є орендна плата, яка становить близько 60% загального обсягу доходів. На другому місці за обсягом є плата за надані послуги, яка становить близько 35% загального обсягу доходів. Доходи від реалізації майна становлять близько 5% загального обсягу доходів.

Збільшення доходів від комунального майна місцевого бюджету Жовківської ОТГ відбулося за рахунок зростання цін на оренду комунального майна, збільшення обсягів надання платних послуг, а також за рахунок реалізації майна, яке не використовувалося.

Підприємницька діяльність також вносить свою лепту у казну громади табл 2.4.

Таблиця 2.4 - Доходи від підприємницької діяльності, млн.грн

Рік	Доходи від реалізації продукції, робіт, послуг	Доходи від роялті	Загальна сума
2020	12,0	1,0	13,0
2021	13,2	1,2	14,4
2022	14,4	1,4	15,8
Відхилення 2022+-до 2020	2,4	0,4	2,8

За даними таблиці, аналізовані доходи до місцевого бюджету Жовківської ОТГ за 2020-2022 роки збільшилися на 22,4%. При цьому, надходження від надання послуг збільшилися на 10,8%, надходження від реалізації продукції збільшилися на 27,9%.

Основним джерелом доходів від підприємницької діяльності місцевого бюджету Жовківської ОТГ є доходи від надання послуг, які становлять близько 51% загального обсягу доходів (доходи від реалізації послуг: 2020- 10,2 млн грн., 2021 -11,2 млн грн., 2022 - 12,4 млн грн). На другому місці за обсягом є доходи від реалізації продукції, які становлять близько 49%

загального обсягу доходів (доходи від реалізації продукції 6,8 млн грн, 7,6 млн грн., 8,4 млн грн відповідно)

Збільшення доходів від підприємницької діяльності місцевого бюджету Жовківської ОТГ відбулося за рахунок зростання обсягів надання послуг, а також за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції.

Термін "інші надходження в місцеву казну" відноситься до фінансових потоків, які надходять в місцевий бюджет або фінансову систему місцевого самоврядування та не включаються в основні джерела доходів, такі як податки, збори та інші обов'язкові платежі. Ці інші надходження можуть бути різного походження і включати в себе:

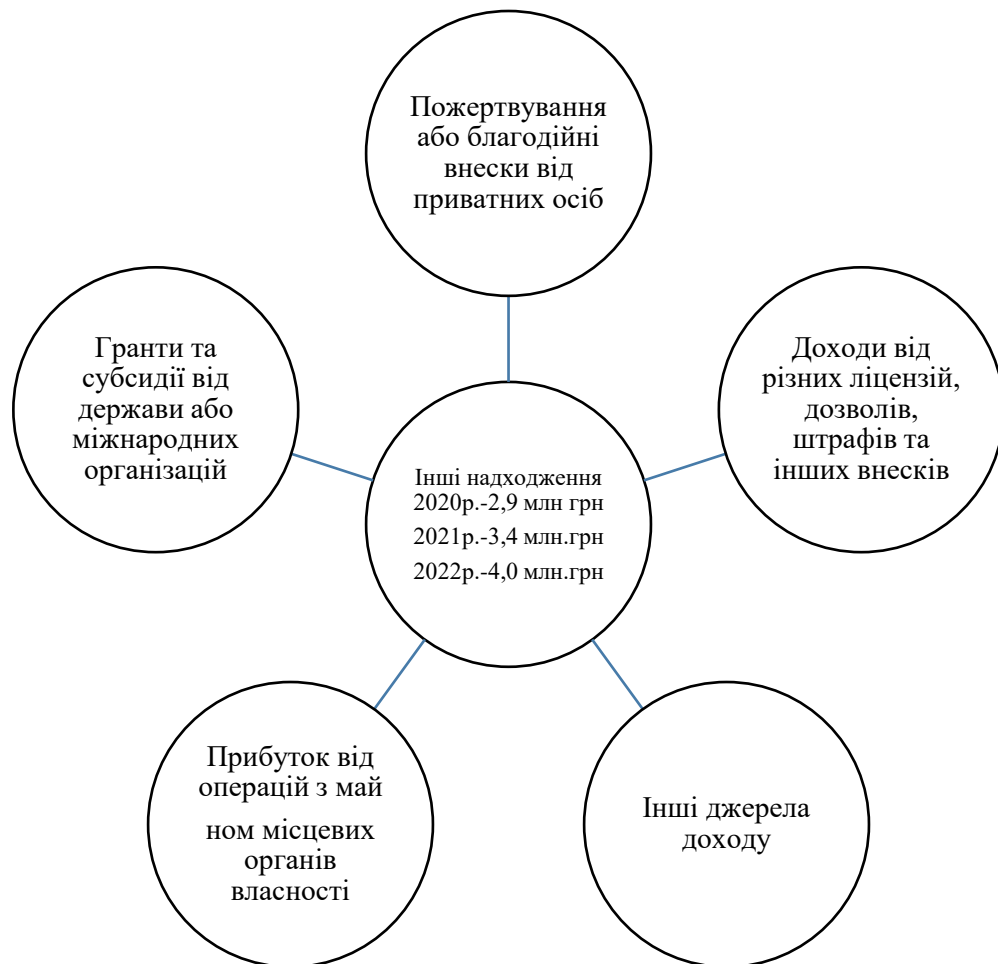

Рис. 2.4 – Характеристика інших надходжень в казну

Ці надходження використовуються місцевими владами для фінансування різних проектів, програм та послуг для місцевого населення та розвитку інфраструктури. Точний склад і обсяг інших надходжень в місцеву казну може

варіюватися в залежності від конкретного регіону, законодавства та економічної ситуації.

2.2 Використання фінансових ресурсів Жовківської міської ради

Складання будь-якого бюджету починається з планування видатків, оскільки в них відображається мета діяльності органів місцевої влади. Відповідно класифікація видів витрат насамперед виходить із того, на які цілі будуть спрямовані бюджетні кошти.

Зазвичай бюджетні класифікації різних країн, незважаючи на їхню відмінність, виділяють дві основні групи витрат:

- обов'язкові витрати - витрати на фінансування галузей, пов'язані з підтримкою певного рівня їх розвитку. Як правило, першочерговість фінансування даних витрат закріплюється нормативно, і виконання цих робіт законодавчо віднесено до функціонування органів місцевого самоврядування
- необов'язкові витрати - витрати на заходи короткострокового характеру, в більшості випадків ці обов'язків покладаються на населенням чи самі органами місцевого самоврядування, виходячи знову ж таки з інтересів жителів, яких ці органи представляють.

Економічна суть видатків місцевих органів влади полягає в тому, щоб забезпечити реалізацію функцій і завдань, покладених на них законодавством, з метою підтримки і розвитку територіальної громади та задоволення потреб її населення. Основними аспектами є:

-Забезпечення громадських послуг: місцеві органи влади витрачають кошти на надання різноманітних громадських послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, культура, інфраструктура, безпека тощо. Видатки спрямовані на покращення якості життя громадян та забезпечення їхніх основних потреб.

-Розвиток інфраструктури: місцеві органи влади вкладають кошти у будівництво та розвиток інфраструктури на своїй території, включаючи дороги, водопостачання, каналізацію, енергетичні мережі та інше. Це сприяє покращенню умов для життя громадян і створенню сприятливого середовища для підприємництва та економічного зростання.

-Забезпечення безпеки та правопорядку: місцеві органи влади також виділяють кошти на підтримку правопорядку і забезпечення безпеки на своїй території, фінансуючи поліцію, пожежну службу, службу рятувальників та інші органи, які забезпечують громадський порядок та безпеку.

-Підтримка соціального розвитку: місцеві органи влади можуть виділяти кошти на проекти та програми, спрямовані на підтримку економічного та соціального розвитку своєї території, включаючи ініціативи з повернення інвестицій, розвиток малих підприємств, підтримку місцевого підприємництва та інші заходи.

-Управління та адміністрування: місцеві органи влади також здійснюють витрати на свою власну діяльність та апарат, включаючи оплату праці співробітників, утримання офісів та інфраструктури для них.

Загалом, економічна суть видатків місцевих органів влади полягає в забезпеченні життєвих потреб та інтересів місцевого населення, а також в підтримці розвитку та процвітання територіальних громад.

Видатки місцевого бюджету класифікуються за такими основними ознаками:

- За економічним змістом видатки поділяються на:
  - Витрати на утримання органів місцевого самоврядування;
  - Витрати на освіту;
  - Витрати на охорону здоров'я;
  - Витрати на соціальний захист;
  - Витрати на житлово-комунальне господарство;
  - Витрати на культуру, мистецтво, фізичну культуру і спорт;
  - Витрати на інші заходи.

- За функціональним призначенням видатки поділяються на:
  - Витрати на загальні потреби;
  - Витрати на галузеві потреби;
  - Витрати на цільові програми.
- За джерелами фінансування видатки поділяються на:
  - Витрати, що покриваються за рахунок власних надходжень місцевого бюджету;
  - Витрати, що покриваються за рахунок міжбюджетних трансфертів.
- За характером економічних відносин видатки поділяються на:
  - Витрати на поточні потреби;
  - Витрати на капітальні вкладення.

Витрати на освіту спрямовуються на забезпечення функціонування закладів освіти всіх рівнів, а також на надання освітніх послуг населенню.

Таблиця 2.5 – Витрати на освіту впродовж 2020-2022 років у Жовківській ОТГ

Рік	Витрати на освіту, млн грн	Кількість учнів, осіб	Витрати на одного учня, тис. грн
2020	76,8	12000	6,4
2021	84,2	12500	6,8
2022	95,4	13000	7,3
Відхилення 2022+-до 2020	18,6	1000	0,9

Витрати Жовківської міської ради на освіту за 2020-2022 роки збільшилися на 24,2%. У 2022 році на освіту було спрямовано 95,4 млн грн, що становить 36,8% загального обсягу видатків.

Середній рівень витрат на одного учня в Жовківській міській раді за 2022 рік склав 7,3 тис. грн. Це вище середнього рівня по Україні, який становить 6,4 тис. грн.

Витрати на охорону здоров'я спрямовуються на забезпечення функціонування закладів охорони здоров'я, а також на надання медичних послуг населенню.

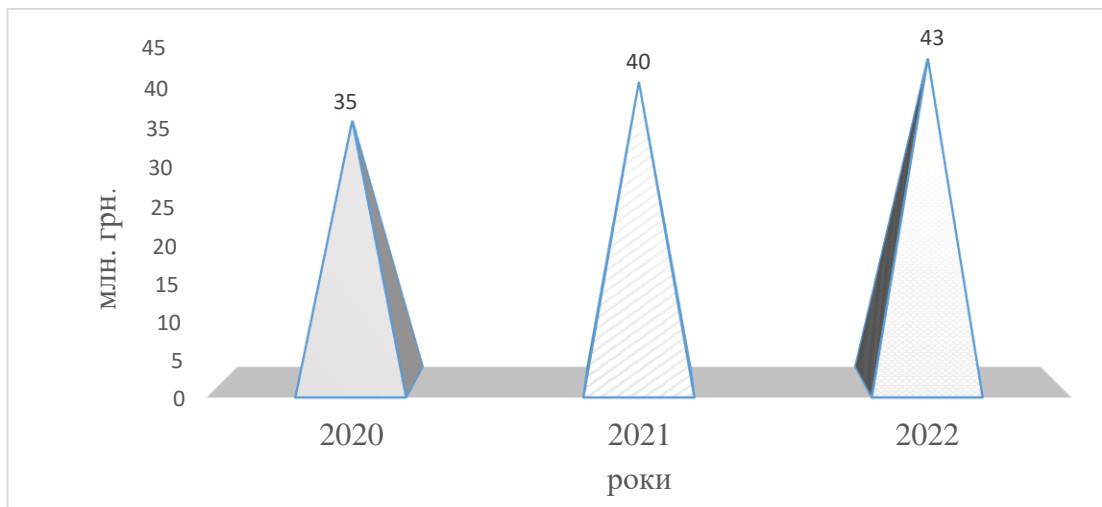

Рис. 2.6 – Динаміка витрат місцевого бюджету на охорону здоров'я

У 2022 році Жовківська міська рада витратила на охорону здоров'я 43,0 млн грн, що становить 16,6% загального обсягу видатків. Впродовж аналізованого періоду ці видатки збільшилися на 22,9%.

Таблиця 2.9 – Структура витрат на охорону здоров'я, 2022 рік

Види видатків	Сума, млн грн	Частка, %
Заробітна плата та інші виплати працівникам	27	62,7
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	7,5	17,2
Медичне обладнання та інструменти	3,5	8,2
Інші видатки	6	12,9

Основна частина витрат на охорону здоров'я в Жовківській міській раді у 2022 році спрямовувалася на заробітну плату та інші виплати працівникам. Це свідчить про те, що в першу чергу увага приділяється забезпеченню належних умов праці медичним працівникам.

Водночас, витрати на медикаменти та перев'язувальні матеріали є відносно низькими. Це може негативно позначитися на якості медичної допомоги.

Витрати на утримання органів місцевого самоврядування спрямовуються на забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, їх органів і посадових осіб, а також на фінансування заходів, пов'язаних із місцевим референдумом.

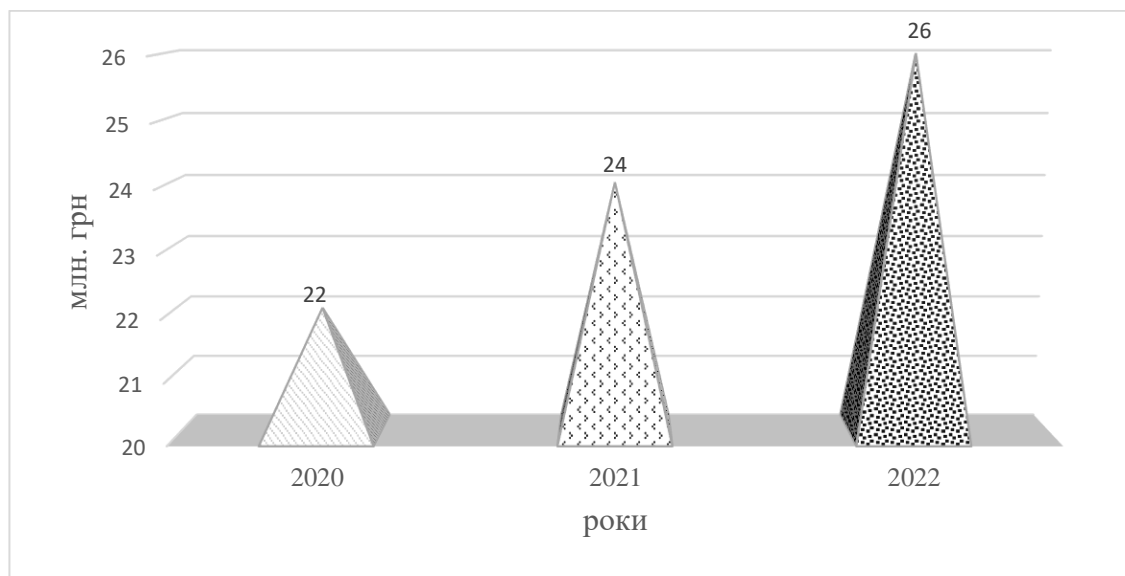

Рис. 2.7 – Витрати на утримання органів місцевого самоврядування

У 2020-2022 роках Жовківська міська рада витратила на утримання органів місцевого самоврядування від 22,0 млн грн до 26,0 млн грн, що становить у 2022 році 10,1% загального обсягу видатків.

У 2022 році основні кошти на утримання органів місцевого самоврядування були спрямовані на:

- Заробітну плату та соціальні виплати працівникам органів місцевого самоврядування - 22,0 млн грн;
- Матеріально-технічне забезпечення органів місцевого самоврядування - 2,0 млн грн;
- Надання послуг органам місцевого самоврядування - 2,0 млн грн.

Витрати на соціальний захист у Жовківській громаді спрямовуються на забезпечення соціального захисту населення, а також на надання соціальних послуг населенню.

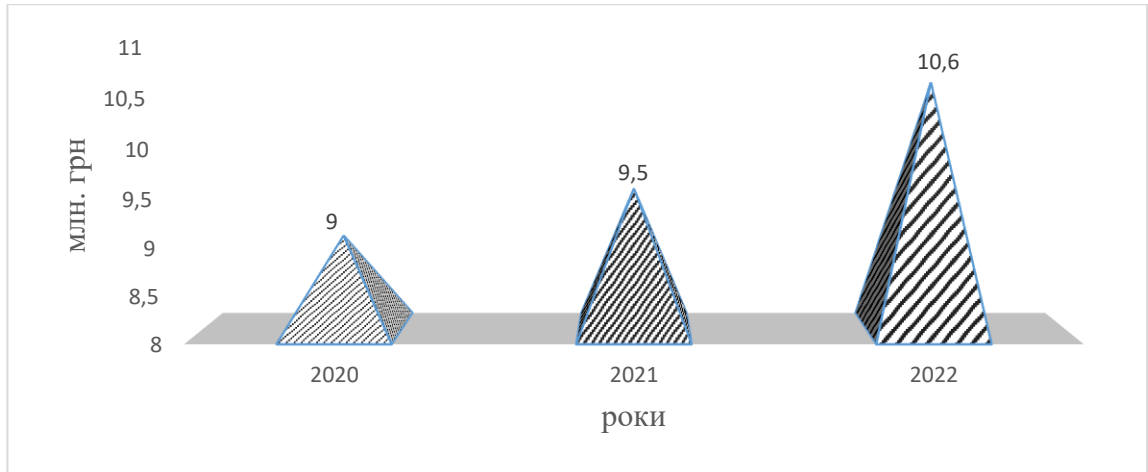

Рис. 2.8 - Витрати на соціальний захист

Дана стаття витрат протягом 2020-2022 роки збільшилися на 16,7%.

У 2022 році основні кошти на соціальний захист були спрямовані на:

- Пільги та субсидії - 4,0 млн грн;
- Соціальні виплати - 4,0 млн грн;
- Допомога малозабезпеченим сім'ям - 2,6 млн грн.

Витрати на житлово-комунальне господарство спрямовуються на забезпечення функціонування об'єктів житлово-комунального господарства, а також на надання житлово-комунальних послуг населенню. Витрати на ЖКГ є важливою частиною бюджету будь-якої громади. Вони дозволяють забезпечити мешканцям доступ до якісних житлових умов та комунальних послуг.

Основні причини необхідності витрат на ЖКГ:

- Житловий фонд і комунальні послуги є основою комфортного життя. Вони забезпечують мешканцям тепло, воду, електрику, газ, водовідведення та інші необхідні послуги.
- Ефективне використання ресурсів і впровадження енергозберігаючих технологій у сфері ЖКГ допомагає захистити навколишнє середовище.

- Галузь ЖКГ є однією з найбільших галузей економіки. Вона забезпечує робочими місцями велику кількість людей. Графік, що додається нижче показує витрачання коштів на ЖКГ.

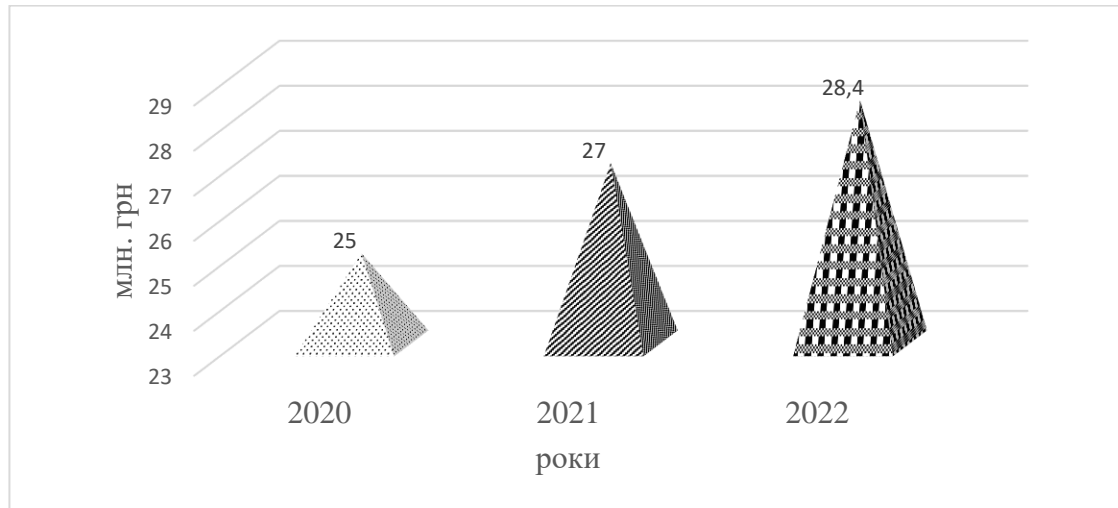

Рис. 2.9 – Динаміка витрат на житлово-комунальне господарство

У 2022 році основні кошти на житлово-комунальне господарство були спрямовані на:

- Оплату енергоносіїв - 12,0 млн грн;
- Обслуговування житлово-комунального господарства - 8,0 млн грн;
- Капітальний ремонт житлово-комунального господарства - 8,4 млн грн.

Витрати на культуру, мистецтво, фізичну культуру і спорт спрямовуються на забезпечення функціонування закладів культури, мистецтва, фізичної культури і спорту, а також на надання культурних, мистецьких, спортивних послуг населенню.

Дана стаття, на нашу думку в умовах воєнного стану заслуговує на фінансування адже Функціонування закладів культури, мистецтва, фізичної культури і спорту в воєнний стан є особливо актуальним завданням, оскільки вони відіграють важливу роль у підтримці морального духу та психологічного здоров'я людей у часи війни.

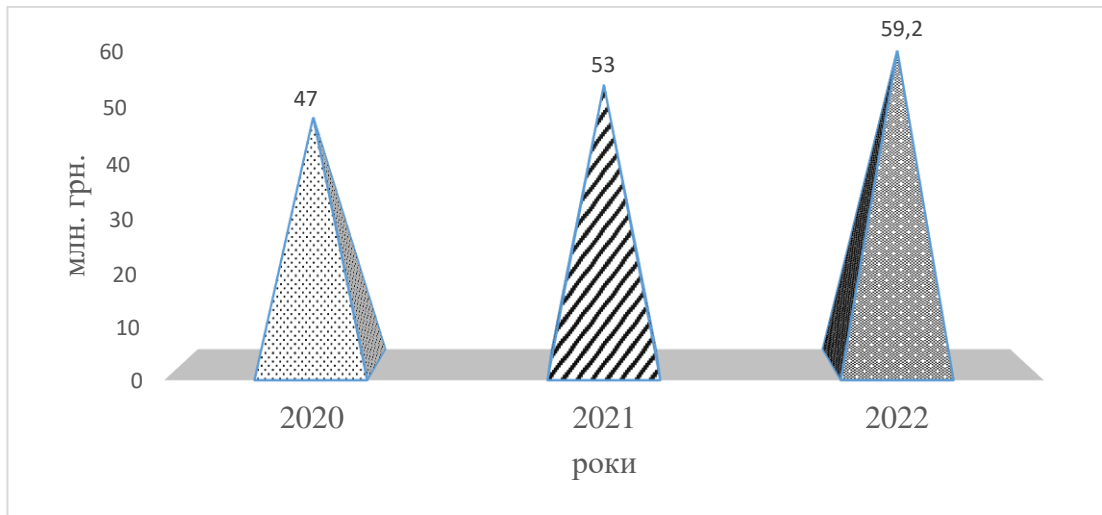

Рис. 2.10 - Витрати на культуру, мистецтво, фізичну культуру і спорт

Витрати на культуру, мистецтво, фізичну культуру і спорт у Жовківській міській раді за 2020-2022 роки збільшилися на 26,8%.

Основні кошти на культуру, мистецтво, фізичну культуру і спорт впродовж 2022 році були спрямовані на:

- Підтримку закладів культури і мистецтва - 27,0 млн грн;
- Фінансування заходів з фізичної культури і спорту - 26,0 млн грн;
- Капітальний ремонт об'єктів культури, мистецтва, фізичної культури і спорту - 6,2 млн грн.

Витрати на інші заходи спрямовуються на фінансування інших заходів, які не входять до інших видів видатків.

Витрати на загальні потреби спрямовуються на забезпечення загального функціонування органів місцевого самоврядування та їх органів і посадових осіб, а також на фінансування заходів, пов'язаних із місцевим референдумом.

Витрати на галузеві потреби спрямовуються на забезпечення функціонування закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, культури, мистецтва, фізичної культури і спорту.

Витрати на цільові програми спрямовуються на реалізацію цільових програм, які розробляються органами місцевого самоврядування.

Витрати, що покриваються за рахунок власних надходжень місцевого бюджету спрямовуються на фінансування видатків місцевого бюджету за рахунок власних надходжень, таких як податки, збори, платежі, плата за послуги, доходи від комунального майна та інші власні надходження.

Витрати, що покриваються за рахунок міжбюджетних трансфертів спрямовуються на фінансування видатків місцевого бюджету за рахунок міжбюджетних трансфертів, таких як дотації, субвенції, субсидії, а також інші міжбюджетні трансферти.

Витрати на поточні потреби спрямовуються на фінансування витрат, які не пов'язані з придбанням основних фондів та не створюють капітальні вкладення.

Витрати на капітальні вкладення спрямовуються на фінансування витрат, які пов'язані з придбанням основних фондів та створюють капітальні вкладення.

Таблиця 2. 10 – Динаміка поточних, загальних та витрат на капітальні вкладення

Рік	Витрати на поточні потреби	Витрати на загальні потреби	Витрати на капітальні вкладення
2020	132	12	17
2021	147	13	18
2022	171	15,4	25
Відносне відхилення 2022 до 2020, %	29,5	28,3	41,2

З таблиці видно, що витрати на поточні потреби в Жовківській міській раді впродовж 2020-2022 років збільшилися на 29,5%, витрати на загальні потреби збільшилися на 28,3%, а витрати на капітальні вкладення за цей період зросли на 41,2%.

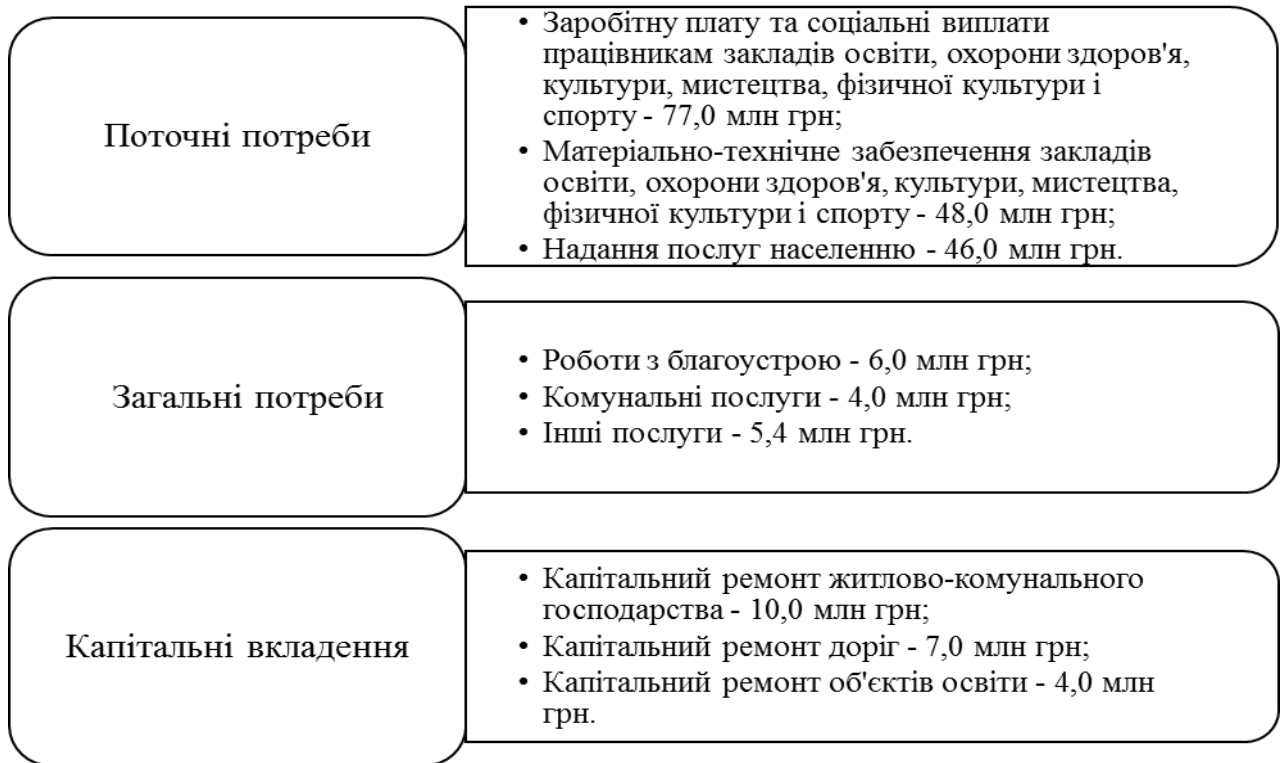

Рис 2.11 – Основні напрями використання коштів в окремих статтях витрат

Проблеми місцевих бюджетів взаємопов'язані і з доходами, і з витратами. Дуже часто видаткова частина значно перевищує дохідну. Проблема економічної самостійності муніципальних утворень займає першорядне місце, тому, насамперед, необхідно забезпечити економічне зростання, посилити незалежність і збалансованість місцевих бюджетів, що у сукупності формують основу української бюджетної системи.

Зростання видатків на освіту, охорону здоров'я та житлово-комунальне господарство є позитивним фактором, оскільки свідчить про те, що Жовківська міська рада приділяє увагу розвитку цих важливих галузей. Однак зростання видатків на культуру і мистецтво та соціальний захист є недостатнім, оскільки ці галузі також відіграють важливу роль у житті громади.

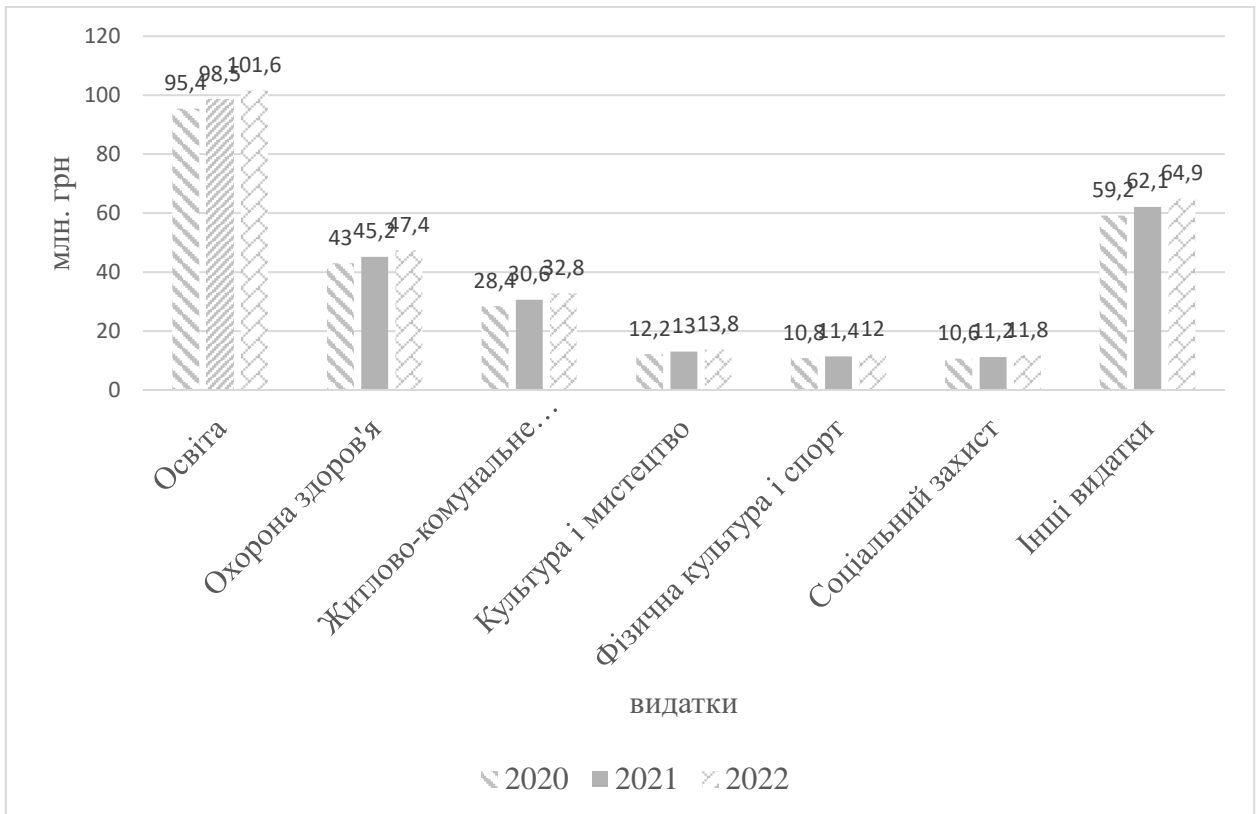

Рис. 2.12 – Шляхи витрачання фінансових ресурсів впродовж 2020-2023рр.

Даний рисунок наочно демонструє канали витрачання фінансових ресурсів з місцевої казни. У порівнянні з 2020 роком, у 2022 році відбулося зростання видатків на освіту, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт та соціальний захист. Найбільше зростання відбулося у сфері охорони здоров'я (10,2%), житлово-комунального господарства (11,7%) та фізичної культури і спорту (1,2%).

2.3 Планування бюджету як складова управління фінансовими ресурсами Жовківської міської ради

Управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів - це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Метою управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів є забезпечення належного рівня надання послуг населенню та розвитку громади.

Основними завданнями управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів є:

- Формування дохідної бази місцевих бюджетів;
- Ефективне використання коштів місцевих бюджетів;
- Контроль за використанням коштів місцевих бюджетів.

Управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів здійснюється органами місцевого самоврядування, які відповідають за бюджетний процес.

До основних принципів управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів відносяться:

- Пріоритетність місцевих інтересів;
- Справедливість розподілу фінансових ресурсів;
- Ефективність використання фінансових ресурсів;
- Прозорість та підзвітність.

Управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів здійснюється за такими основними напрямками:

- Формування дохідної бази місцевих бюджетів
- Формування дохідної бази місцевих бюджетів передбачає визначення джерел доходів, їх розміру та умов надходження.
- Основними джерелами доходів місцевих бюджетів є:
- Податки;
- Неподаткові надходження;
- Міжбюджетні трансферти.
- Ефективне використання коштів місцевих бюджетів

Ефективне використання коштів місцевих бюджетів передбачає використання коштів за призначенням, у повному обсязі та з дотриманням вимог законодавства.

Для забезпечення ефективного використання коштів місцевих бюджетів необхідно:

- Підвищувати якість бюджетного планування;
- Запроваджувати ефективні механізми контролю за використанням коштів;
- Залучати до управління бюджетними ресурсами громадськість.
- Контроль за використанням коштів місцевих бюджетів

Контроль за використанням коштів місцевих бюджетів передбачає перевірку законності, доцільності та ефективності використання коштів.

Контроль за використанням коштів місцевих бюджетів здійснюють органи місцевого самоврядування, органи державної влади, а також громадськість.

На сучасному етапі управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів є однією з найважливіших завдань органів місцевого самоврядування. Ефективне управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів є запорукою забезпечення належного рівня надання послуг населенню та розвитку громади.

Ось деякі конкретні заходи, які можуть бути запроваджені для вдосконалення управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів:

- Розробка та впровадження єдиної системи бюджетного планування, яка дозволить забезпечити ефективне використання коштів місцевих бюджетів у довгостроковій перспективі.
- Запровадження ефективних механізмів контролю за використанням коштів місцевих бюджетів, які дозволять запобігти розкраданню та неефективному використанню коштів.
- Залучення громадськості до управління бюджетними ресурсами, що дозволить підвищити прозорість та підзвітність місцевого самоврядування.

Реалізація цих заходів дозволить органам місцевого самоврядування забезпечити ефективне та раціональне використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Планування бюджету Жовківської міської територіальної громади здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Процес планування бюджету складається з таких етапів:

1. Розробка прогнозу економічного і соціального розвитку громади. На цьому етапі визначається прогноз обсягу доходів бюджету громади, а також потреб у видатках на виконання програм та заходів розвитку громади.
2. Формування проекту бюджету громади. На цьому етапі розробляється проект бюджету громади, який включає в себе прогноз доходів бюджету, бюджетну класифікацію та бюджетну резолюцію.
3. Розгляд і затвердження бюджету громади. Проект бюджету громади розглядається і затверджується Жовківською міською радою.

Розробка прогнозу економічного і соціального розвитку громади - це важливий етап у плануванні бюджету громади. Прогноз дозволяє оцінити перспективи розвитку громади та визначити пріоритетні напрямки її діяльності.

Процес розробки прогнозу економічного і соціального розвитку громади складається з таких етапів:

1. Визначення цілей і завдань прогнозу

На цьому етапі необхідно визначити, для чого розробляється прогноз, і які завдання він повинен вирішувати.

Основними цілями прогнозу економічного і соціального розвитку громади є:

- Забезпечення ефективного планування бюджету громади
- Оцінка перспектив розвитку громади
- Формування стратегії розвитку громади

Основними завданнями прогнозу економічного і соціального розвитку громади є:

- Визначення прогностичних показників економічного і соціального розвитку громади
- Аналіз факторів, які можуть вплинути на розвиток громади
- Розробка сценаріїв розвитку громади

2. Збір і аналіз інформації

На цьому етапі необхідно зібрати та проаналізувати інформацію про економічний і соціальний розвиток громади, а також про зовнішні фактори, які можуть вплинути на її розвиток.

Інформація про економічний і соціальний розвиток громади може бути зібрана з таких джерел:

- Державні статистичні органи
- Регіональні органи влади
- Громадські організації
- Підприємства і організації, які діють на території громади

Інформація про зовнішні фактори, які можуть вплинути на розвиток громади, може бути зібрана з таких джерел:

- Економічна політика держави
- Політичний стан у країні
- Міжнародні відносини
- Технологічні зміни

3. Розробка сценаріїв розвитку

На цьому етапі необхідно розробити кілька сценаріїв розвитку громади, з урахуванням різних факторів, які можуть вплинути на її розвиток.

Сценарій розвитку громади - це модель, яка описує можливий розвиток громади в майбутньому.

При розробці сценаріїв розвитку громади необхідно враховувати такі фактори:

- Демографічний розвиток
- Економічний розвиток
- Соціальний розвиток

- Інфраструктурний розвиток

4. Вибір базового сценарію

На цьому етапі необхідно вибрати базовий сценарій, який буде використовуватися для розробки бюджету громади.

Базовий сценарій - це сценарій, який вважається найбільш імовірним.

При виборі базового сценарію необхідно враховувати такі фактори:

5. Розрахунок прогностичних показників

На цьому етапі необхідно розрахувати прогностичні показники економічного і соціального розвитку громади, на основі обраного сценарію.

Прогностичні показники економічного і соціального розвитку громади - це показники, які очікується досягти в майбутньому.

При розрахунку прогностичних показників необхідно використовувати методологію, яка відповідає міжнародним стандартам.

В умовах воєнного стану розробка прогнозу економічного і соціального розвитку громади має такі особливості:

- а) збільшення впливу зовнішніх факторів на розвиток громади
- б) нестабільність економічної ситуації
- в) меншення обсягу інвестицій
- г) зростання соціальних проблем

Формування проекту бюджету громади - це завершальний етап у плануванні бюджету громади. Проект бюджету громади - це документ, який

містить прогностні показники доходів і видатків бюджету громади на наступний бюджетний рік.

Процес формування проекту бюджету громади складається з таких етапів:

1. Розрахунок прогностних показників доходів бюджету громади

Прогностні показники доходів бюджету громади - це показники, які очікується отримати до бюджету громади у вигляді податків, зборів та інших доходів.

Рішенням Жовківської міської від 15 грудня 2022 року № 2 Про місцевий бюджет Жовківської міської територіальної громади на 2023 рік визначила на 2023 рік:

доходи місцевого бюджету у сумі **318 673 500,0** гривень,

у тому числі доходи загального фонду місцевого бюджету – **310 796 300,0** гривень

доходи спеціального фонду місцевого бюджету – **7 877 200,0** гривень

Детальний перелік планових показників дохідної частини місцевого бюджету показано в таблиці 2.

2. Розрахунок прогностних показників видатків бюджету громади

На цьому етапі необхідно розрахувати прогностні показники видатків бюджету громади, на основі пріоритетних напрямків розвитку громади.

Прогностні показники видатків бюджету громади - це показники, які очікується витратити з бюджету громади на реалізацію програм та заходів розвитку громади.

У вищенаведеному документі визначені та затверджені видатки:

видатки місцевого бюджету у сумі **318 673 500,0** гривень,

у тому числі видатки загального фонду місцевого бюджету – **310 366 300,0** гривень

видатки спеціального фонду місцевого бюджету – **8 307 200,0** гривень;

Таблиця 2.12 – Планові показники доходів місцевого бюджету Жовківської міської ради на 2023 рік, тис.грн.

Код	Найменування згідно з Класифікацією доходів бюджету	Усього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	
				усього	у тому числі бюджет розвитку
10000000	Податкові надходження	175 956,0	175 896,0	60 000,0	-
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	111 420,0	111 420,0	-	-
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	111 400,0	111 400,0	-	-
11020000	Податок на прибуток підприємств	20,0	20,0	-	-
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	1 810,0	1 810,0	-	-
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	1 250,0	1 250,0	-	-
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	19 000,0	19 000,0	-	-
18000000	Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України	43 666,0	43 666,0	-	-
18010000	Податок на майно	11 836,0	11 836,0	-	-
19000000	Інші податки та збори	60,0	-	60,0	0,00
19010000	Екологічний податок	60,0	-	60,0	0,00
20000000	Неподаткові надходження	11 032,3	5 715,1	5 317,0	0,00
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності	84,0	84,00	-	-
21080000	Інші надходження	84,0	84,0	-	-
24000000	Інші неподаткові надходження	60,0	60,0	-	-
24060000	Інші надходження	60,0	60,0	-	-
25000000	Власні надходження бюджетних установ	5 317,2	-	5 317,2	-
30000000	Доходи від операцій з капіталом	2 500,0	-	2 500,0	2 500,0
33000000	Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	2 500,0	-	2 500,0	2 500,0
33010000	Кошти від продажу землі	2 500,0	-	2 500,0	2 500,0
	Усього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	189 488,3	181 611,1	7 877,2	2 500,0
X	Разом доходів	318 673,5	310 796,3	7 877,2	2 500,0

3. Узгодження проекту бюджету громади

На цьому етапі проект бюджету громади узгоджується з органами виконавчої влади, місцевими органами самоврядування та громадськістю.

4. Затвердження проекту бюджету громади

На цьому етапі проект бюджету громади затверджується органом місцевого самоврядування.

Розрахунок прогнозних показників доходів бюджету громади

При розрахунку прогнозних показників доходів бюджету громади необхідно враховувати такі фактори: прогнозні показники економічного і соціального розвитку громади, порядок і ставки податків, зборів та інших доходів, стабільність податкової системи, інфляційні очікування

Розрахунок прогнозних показників видатків бюджету громади

При розрахунку прогнозних показників видатків бюджету громади необхідно враховувати такі фактори: пріоритетні напрямки розвитку громади, обсяги фінансування програм та заходів розвитку громади, ціни та тарифи на послуги, які надаються громадою.

Узгодження проекту бюджету громади

Узгодження проекту бюджету громади з органами виконавчої влади, місцевими органами самоврядування та громадськістю є важливим етапом у формуванні бюджету громади.

У процесі узгодження проекту бюджету громади необхідно враховувати зауваження та пропозиції всіх зацікавлених сторін.

Дотаційна політика Жовківської міської ради на 2023 рік спрямована на забезпечення фінансової підтримки закладів та установ бюджетної сфери, які не мають достатніх власних доходів для виконання своїх функцій. Вона є важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності закладів та установ бюджетної сфери. Дотації дозволяють цим закладам та установам виконувати свої функції, незважаючи на нестачу власних доходів.

Таблиця 2.13 – Трансфертна політика Жовківської міської ради
у 2023 році, грн.

Код	Найменування згідно з Класифікацією доходів бюджету	Сума
40000000	Офіційні трансферти	129 185 200,0
41000000	Від органів державного управління	129 185 200,0
41020000	Дотації з державного бюджету місцевим бюджетам	28 888 900,0
41020100	Базова дотація	28 888 900,0
41030000	Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам	99 191 300,0
41033900	Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	99 191 300,0
41050000	Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	1 105 000,0
41051000	Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	1 105 000,0

Затвердження проекту бюджету громади

Затвердження проекту бюджету громади органом місцевого самоврядування є завершальним етапом у формуванні бюджету громади.

Після затвердження бюджету громади він набирає чинності з 1 січня року, на який його затверджено.

В сучасних умовах формування проекту бюджету громади має такі особливості:

- Зменшення обсягу доходів бюджету громади
- Збільшення видатків бюджету громади на оборону та безпеку
- Зосередження зусиль на відновленні пошкодженої інфраструктури

Для забезпечення ефективного формування проекту бюджету громади в умовах воєнного стану необхідно вжити таких заходів:

- Забезпечити своєчасне отримання інформації про стан економіки та соціальної сфери громади
- Враховувати ризики, пов'язані з воєнним станом

- Залучати до формування бюджету представників громади

Формування проекту бюджету громади є складним і трудомістким процесом. Однак він є необхідним для ефективного управління фінансовими ресурсами громади та забезпечення її сталого розвитку.

РОЗДІЛ 3

Вдосконалення управління фінансовими ресурсами Жовківської міської ради

3.1 Міжнародний досвід формування фінансових ресурсів регіонів та його адаптація до вітчизняних реалій

Найважливішим показником сучасної економічної системи є її багаторівнева територіальна структура, а також здатність суспільного відтворення виступати як комплекс взаємопов'язаних і взаємозалежних підсистем регіонального рівня. Однією з пріоритетних підсистем регіональної економічної системи та ключовим елементом фінансової системи країни в цілому є регіональна фінансова підсистема, вивчення сутності якої є невід'ємною частиною дослідження у сфері місцевих фінансів.

В числі основних напрямків, що характеризують аспекти ефективного управління регіональними фінансами виділити:

- якісні показники бюджетного планування;
- якісні показники виконання бюджету;
- фінансові взаємовідносини з місцевим бюджетом;
- якісні показники управління держвласністю;
- рівень транспарентності бюджетного процесу;
- дотримання бюджетного законодавства

Поняття "регіональна фінансова система" доцільно трактувати як комплекс фінансових відносин, які складаються в ході формування, розподілу та використування коштів лише на рівні регіонів. Управління регіональними фінансами при цьому покликане виконувати функції об'єкта та суб'єкта управління з метою забезпечення фінансової стійкості та незалежності при дотриманні соціальних, політичних та економічних інтересів держави.

Варто зазначити, що розгляд системи управління місцевими фінансами немає обмежуватися власним досвідом. Практика показує, що постійна зміна ситуації в країні і світі вимагає внесення оперативних змін до механізмів

ринкового регулювання, зокрема це стосується й інструментів з організації ринкового господарювання. Таким чином, доцільне вивчення зарубіжного досвіду управління місцевими фінансами як найважливішої складової частини фінансової системи держави з метою адаптації найбільш успішних підходів та інструментів для підвищення ефективності управління фінансів на місцевому рівні та країни в цілому.

Перш ніж перейти до безпосереднього аналізу зарубіжної практики управління місцевими фінансами, варто охарактеризувати всесвітню тенденцію бюджетування на тлі пандемії COVID-19. Безумовно, перше, що варто сказати, – це зростання видатків на боротьбу з вірусом. При цьому експертами, в якості основних сценаріїв фінансування посткризових витрат виділяються:

- зростання податку на багатих (США, Великобританія);
- нарощування державного боргу (США, Великобританія);
- збір «інфляційного податку» (Бразилія);
- зниження витрат до передкризових рівнів (Китай);

Загалом дохідна частина регіональних бюджетів більшості країн формується за рахунок двох груп надходжень: власних податків і зборів, а також міжбюджетних трансферів. При цьому найбільшу частку в структурі доходів кожної з цих країн займають податкові надходження. Примітно, частка податкових надходжень у Японії є значно нижчою, що відрізняє країну від інших розвинутих держав із унітарною системою. Однак подібна структура доходів формується після перерозподілу коштів місцевими бюджетами, на які припадає близько 30% від усіх податкових доходів Японії.

Неподаткові доходи регіональних бюджетів представлені доходами від підприємств, що перебувають у муніципальній власності та становлять від 14 до 26 % доходів бюджетів території. У переважній більшості зарубіжних країн переважають внутрішні доходи регіональних бюджетів. Наприклад, у Великобританії, Франції, ФРН, Португалії, Угорщини та Румунії власні доходи регіонів формуються за рахунок місцевих податків. А в країнах

Прибалтики, в основному, складаються із відрахувань від загальнодержавних податків.

Проведений аналіз закордонного досвіду формування регіональних доходів дає можливість відзначити неоднорідний характер податкового федералізму, який перш за все обумовлюється рівнем економічного розвитку держави та існуючої податковою системою (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Основні моделі міжбюджетних відносин

Модель	Характеристика	Країна-представник
Централізована	Субнаціональні податки та їх ставки визначаються на підставі загальних норм законодавства	Австралія
Децентралізована	Регіональні та місцеві органи влади вправі встановлювати власні податки	США
Змішана	Обмеження переліку субнаціональних податків, але виходячи з широкого переліку можуть встановлюватися максимально можливі ставки	Німеччина

Безумовно далеко не всі країни відрізняються фінансовою спроможністю. Причин може бути безліч:

- нестабільні економічні умови,
- низький рівень забезпеченості регіональних бюджетів,
- малоефективна система управління регіональними фінансами та ін.

Аналіз джерел дозволив виділити два основних способи управління фінансовою неспроможністю регіонів за кордоном:

- 1) здійснення комплексу превентивних заходів, орієнтованих на досконалення фінансової бази регіонів;
- 2) проведення процедур щодо врегулювання простроченої заборгованості.

Для більшості держав питання стабілізації дохідної частини бюджету та збільшення регіонального фінансового потенціалу є однією зі стратегій фінансування, основною метою якої стає забезпечення сталого розвитку регіональних бюджетів за умов нестабільного економічного середовища.

Європейські економісти зазначають, що регіональні бюджети не повинні залежати від нестабільних джерел доходу, які гостро реагують на коливання світової економіки. Як найбільш яскравий приклад може бути податок з продажів і майновий податок. Справа в тому, що в умовах кризи економіки надходження від податку з продажу реагують на такі фактори як зниження зайнятості та зарплати. Навпаки, оподаткування власності демонструє відносну стійкість.

Крім регулювання податкового навантаження як запобіжні заходи фінансової неспроможності регіону на заході застосовуються механізми міжбюджетної взаємодії, зокрема, розподіл доходів та система грантів. Поділ доходів передбачає розподіл податкової бази між рівнями бюджетної системи. Виділення грантів, у свою чергу, обумовлюється важливістю зниження вертикальних і горизонтальних дисбалансів бюджетної системи.

Система грантів представлена цільовими трансфертами та трансфертами із загальним призначенням, що володіють певними ознаками і наданими відповідно до обраних критеріїв. У доходах місцевих бюджетів США частка трансфертів становить близько 40 % представлених у формі фіскальної допомоги загального призначення, що надається з метою збільшення дохідної частини для забезпечення збалансованості без вказівки конкретного цільового спрямування коштів, бюджетних грантів, спеціальних та блокових субсидій.

Основними джерелами формування бюджетів муніципальних утворень у Великобританії, Нідерландах, Греції та Словенії є гранти з державного

бюджету. Трансфери в Великобританії складають більше половини доходів місцевого бюджету і, в основному, представляють собою цільові гранти на виконання конкретних завдань, а також дотації на фінансування поточних та адміністративних витрат.

Французькі органи місцевого самоврядування мають асигнування (або субсидії) держави, яких налічується 40 різних видів. У країні діє не тільки система асигнувань, а й звані «перекази» податків, коли держава, наприклад, може «переводити» регіонам та департаментам частина внутрішнього податку на нафтопродукти [1].

У Голландії понад 20% всього бюджету країни направляється до муніципалітетів у формі прямих окремих грантів (найбільша стаття муніципальних доходів) та загальних грантів, що отримуються з Муніципального фонду, що фінансується із держбюджету.

Таким чином, міжтериторіальне вирівнювання податкового потенціалу та бюджетної забезпечення досягається за допомогою застосування інструментів міжбюджетного регулювання.

Найбільш поширеними трансфертами є субсидії, гранти, що вирівнюють та цільові трансфери. Надані трансфери можуть бути умовними та безумовними, а також виділені у фіксованому обсязі або з можливістю пролонгації.

Крім того, одним із найбільш дієвих інструментів забезпечення стабільності регіонів є управління регіональним боргом, специфіка якого безпосередньо залежить від загальнодержавної моделі управління місцевими фінансами.

Закордонний досвід свідчить, що для ефективного використання позикові кошти спрямовуються для фінансування інвестицій та рефінансування поточної заборгованості, а фінансування поточних витрат можливе лише з метою управління ліквідністю у короткостроковому періоді. Другий спосіб управління фінансово-бюджетною неспроможністю регіонів передбачає введення спеціальних режимів функціонування бюджету та

застосування процедур врегулювання простроченої заборгованості для відновлення його платоспроможності.

У зв'язку з вищесказаним, розглядаючи закордонний досвід управління фінансами регіону, особливу актуальність набуває передова практика країн в галузі бюджетування, орієнтованого на результат (БОР).

Аналіз практики застосування БОР у країнах дозволив виділити ряд пропроблем його використання в Україні з визначенням можливих рішень у вітчизняних реаліях. Результати проведеного дослідження представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Застосування бюджетування, орієнтованого на результат

Проблема	Зарубіжна практика	Можливості України
Фокусування на результаті виконання регіонального бюджету	<ul style="list-style-type: none"> - регулярний програмний аналіз; - відповідність програм стратегічним цілям розвитку держави; - сприяння прийняттю ефективних рішень; - принцип підзвітності. 	Використання методичних рекомендацій МВФ під час проведення консолідації та раціоналізації програм
Управління змінами	<ul style="list-style-type: none"> - метод збалансованих показників; - ув'язування вимірювання безпосередніх результатів з вимірюванням кінцевих соціально-економічних результатів 	Раціоналізація системи вимірів, що сформувалася в ході поточного бюджетного циклу, у тому числі зі вдосконалення показників, що характеризують безпосередні та кінцеві результати.
Взаємозв'язок між стратегічними цілями, розрозда ділом бюджету, виконанням і досягненням результатів.	Застосування підходу, що передбачає поділ процесу на взаємозв'язані етапи.	Складання галузевих стратегічних планів у відповідність до консолідованої сукупності програм і системи вимірювання результатів-татів.

Примітно, але країни, яким повністю вдалося перейти на БОР, (США, Голландія, Австралія) з часом починають відмовлятися від прямої ув'язки

результатів діяльності зі збільшенням чи зменшенням асигнувань бюджету. На зміну такому підходу приходять стимулювання лінійних міністерств та відомчих установ, які функціонують на стику політичної та управлінської відповідальності. Крім БОР, особливий інтерес викликає практика так званого гендерно-орієнтованого бюджетування (ГОБ), яке на сьогоднішній день запроваджено у 17 країнах ОЕСР (Австрія, Бельгія, Канада, Чилі, Фінляндія та ін.)

Експертами зазначається, що за нейтральністю процесу бюджетування щодо гендера, державні витрати та податкове навантаження по-різному впливає на чоловіків і жінок, що, насамперед, пов'язане з їх різним соціально-економічним становищем.

Гендерне бюджетування прагне забезпечити відповідний баланс та підвищити ефективність використання коштів бюджету.

Проте практика застосування ГОБ найчастіше зустрічається на національному рівні. Дослідники зазначають, що в країнах, які впровадили цей підхід, на регіональному рівні, він застосовується лише у 40 % випадків.

Спираючись на закордонну практику управління регіональними фінансами, у таблиці 3 були сформульовані можливі напрямки та інструменти вдосконалення системи управління фінансами у територіальних одиницях.

У сучасних умовах вкрай важливо створити сприятливі умови для оптимізації та впровадження кращого зарубіжного досвіду в українську практику формування, розподілу та використання регіональних бюджетів. Видається доцільним створення Департаменту фінансового розвитку проблемних регіонів, який об'єднав би в себе функції зі створення та впровадження інноваційних інструментів державного впливу на розвиток регіонів.

Таблиця 3.3 = Напрями та інструменти вдосконалення системи управління фінансами місцевих бюджетів

Напрямок	Інструмент
Збільшення доходного потенціалу громади	Проведення оцінки ефективності податкових витрат Розробка та реалізація плану заходів, спрямованих на збільшення наповнення доходної частини бюджету відповідно до концепції бюджетування, орієнтованого на результат
Оптимізація видаткової частини бюджету	Удосконалення внутрішнього державного фінансового контролю, та внутрішнього фінансового аудиту Проведення інвентаризації дебіторської заборгованості з метою списання безнадійної до стягнення заборгованості Уточнення порядку розподілу дотації на вирівнювання бюджетної забезпеченості. Розробка та затвердження типової форми угоди про надання субсидій із державного бюджету бюджетам об'єднаних територіальних громад.
Скорочення бюджетного дефіциту	Забезпечення дотримання при складанні проекту місцевого бюджету на поточний фінансовий рік і на плановий період обмежень розміру бюджетного дефіциту

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що світовий досвід управління місцевими фінансами може бути корисним з точки зору посилення уваги до процесу вирівнювання регіонального розвитку, ґрунтуючись при

цьому на симбіозі обмежувальних і стимулюючих механізмах впливу. Однак, варто враховувати той факт, що застосування зарубіжної практики до вітчизняних реалій у чистому вигляді практично неможливо, через значні диспропорції між місцевими бюджетами. У зв'язку з цим важливо брати до уваги специфіку кожної територіальної громади та адаптувати систему локально.

3.2 Шляхи збалансованості бюджету Жовківської міської ради

Збалансованість бюджету - це важлива умова для забезпечення фінансової стабільності Жовківської міської ради. Для досягнення цього необхідно забезпечити відповідність між доходами і витратами бюджету.

На сьогоднішній день бюджет Жовківської міської ради має дефіцит. Це означає, що витрати бюджету перевищують доходи. Дефіцит бюджету може виникнути з різних причин, наприклад, через зменшення доходів або збільшення витрат.

Для досягнення збалансованості бюджету Жовківської міської ради необхідно вжити заходів по збільшенню доходів і зменшенню витрат.

Пропоновані нами шляхи збільшення доходів бюджету Жовківської міської ради показані на рисунку 3.1

Шлях збільшення місцевих податків і зборів є найбільш очевидним, але він може бути непопулярним серед населення. Розвиток підприємництва призведе до збільшення доходів бюджету від податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств, а також від інших податків і зборів. На наше переконання залучення інвестицій призведе до збільшення доходів бюджету від податку на нерухомість, податку на землю, а також від інших податків і зборів.

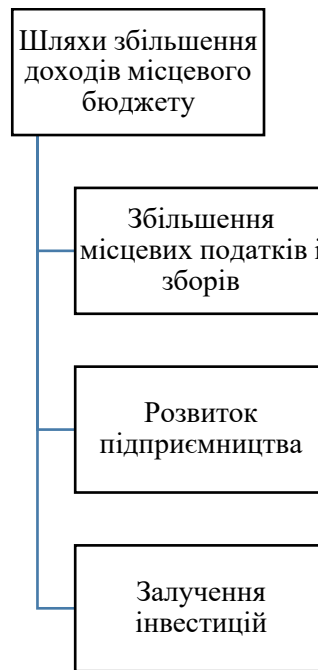

Рис 3.1 - Шляхи збільшення доходів бюджету Жовківської міської ради

Шляхами зменшення витрат бюджету Жовківської міської ради на наш погляд мають бути:

1. Економія на поточних витратах. Цей шлях може бути реалізований за рахунок оптимізації штатного розкладу, впровадження електронних сервісів, а також за рахунок інших заходів.

Доцільність оптимізації структури витрат місцевого бюджету обґрунтовується такими факторами:

- ✓ підвищення ефективності використання коштів місцевого бюджету. Оптимізація структури витрат місцевого бюджету дозволить направити кошти на пріоритетні напрямки розвитку територіальної громади, а також зменшити витрати на утримання апарату місцевого самоврядування та передачу деяких функцій від місцевих органів влади до органів державної влади;

- ✓ покращення якості надання послуг населенню дозволить забезпечити більш якісне надання послуг населенню шляхом зменшення витрат на утримання закладів освіти та охорони здоров'я, передачі функцій з управління житловим фондом, транспортної інфраструктури тощо до органів

державної влади або приватних компаній, а також залучення приватних інвестицій у розвиток інфраструктури.

✓ зменшення фінансового навантаження на місцеві органи влади оптимізує обсяг видатків місцевих бюджетів, що призведе до зниження фінансового навантаження на місцеві органи влади.

Реалізація заходів щодо оптимізації структури витрат місцевого бюджету дозволить досягти наступних результатів:

- ✓ підвищення ефективності використання коштів місцевого бюджету;
- ✓ покращення якості надання послуг населенню;
- ✓ зменшення фінансового навантаження на місцеві органи влади.

Таким чином, оптимізація структури витрат місцевого бюджету є важливим завданням, яке дозволить підвищити ефективність місцевого самоврядування та забезпечити більш якісне життя населення.

Оптимізація структури витрат місцевого бюджету повинна здійснюватися з урахуванням пріоритетів розвитку територіальної громади та фінансових можливостей місцевих органів влади.

Реалізація заходів щодо оптимізації структури витрат місцевого бюджету повинна бути супроводжуватися ефективним контролем за використанням коштів місцевого бюджету.

2. Перерозподіл коштів між статтями витрат. Наприклад, можна зменшити фінансування окремих програм або заходів, щоб перерозподілити кошти на більш важливі потреби.

3. Впровадження державно-приватного партнерства. ДПП може бути використаний для реалізації проектів, які не можуть бути профінансовані за рахунок місцевого бюджету.

Державно-приватне партнерство (ДПП) - це співпраця між державним і приватним секторами в рамках довгострокових договорів, за якими приватний партнер бере на себе відповідальність за фінансування, будівництво, експлуатацію та обслуговування об'єктів або надання послуг, які є в інтересах держави.

Для органів місцевого самоврядування і приватного бізнесу ДПП може мати ряд переваг, таких як:

- Залучення додаткових інвестицій. ДПП дозволяє органам місцевого самоврядування залучити приватні інвестиції для реалізації проектів, які не можуть бути профінансовані за рахунок місцевих бюджетів.
- Підвищення ефективності використання коштів. ДПП може призвести до підвищення ефективності використання коштів, оскільки приватний партнер має стимули для ефективного управління об'єктами або наданням послуг.
- Поліпшення якості послуг. ДПП може призвести до поліпшення якості послуг, оскільки приватний партнер має досвід і знання в їх наданні.

В Україні ДПП регулюється Законом України "Про державно-приватне партнерство".

Для органів місцевого самоврядування ДПП може бути використаний для реалізації наступних проектів:

- ✓ Розвиток інфраструктури, наприклад, будівництво доріг, мостів, водопостачання, каналізації.
- ✓ Забезпечення соціальних послуг, наприклад, освіта, медицина, культура.
- ✓ Економічний розвиток, наприклад, створення нових робочих місць, розвиток підприємництва.
- ✓ Приклади ДПП для органів місцевого самоврядування в Україні:
- ✓ Будівництво та обслуговування дитячих садків в Києві.
- ✓ Розвиток транспортної інфраструктури в Дніпрі.
- ✓ Забезпечення освітніх послуг в Житомирській області.

Для приватного бізнесу ДПП може бути використаний для реалізації наступних проектів:

- ✓ Збільшити рентабельність. ДПП може дозволити приватному бізнесу збільшити рентабельність своїх проектів за рахунок отримання довгострокових контрактів від органів місцевого самоврядування.

- ✓ Отримати доступ до нових ринків. ДПП може дозволити приватному бізнесу отримати доступ до нових ринків, які не можуть бути освоєні без підтримки органів місцевого самоврядування.
- ✓ Знизити ризики. ДПП може дозволити приватному бізнесу знизити ризики своїх проектів за рахунок співпраці з органами місцевого самоврядування.

Для успішної реалізації ДПП органам місцевого самоврядування і приватному бізнесу необхідно:

- Добре розуміти потреби і інтереси один одного.
- Готовність до співпраці та компромісів.
- Професіоналізм у розробці та реалізації проектів.

Державно-приватне партнерство є перспективним інструментом для розвитку органів місцевого самоврядування і приватного бізнесу. В Україні ДПП має значний потенціал для залучення додаткових інвестицій, підвищення ефективності використання коштів і поліпшення якості послуг.

Конкретні заходи по збалансуванню бюджету Жовківської міської ради повинні бути розроблені на основі аналізу поточних доходів і витрат бюджету, а також на основі прогнозу розвитку міста.

Ось деякі конкретні приклади заходів, які можна вжити для збалансування бюджету Жовківської міської ради:

- Запровадження електронної системи управління бюджетом. Це дозволить підвищити прозорість використання коштів і виявити можливості для їх економії.
- Оптимізація штатного розпису. Це можна зробити за рахунок реструктуризації управлінських структур, а також залучення волонтерів та громадських організацій для виконання деяких завдань.

Реалізація цих заходів дозволить Жовківській міській раді досягти збалансованості бюджету і забезпечити фінансову стабільність.

Висновки та пропозиції

Суть фінансових ресурсів міської ради полягає в тому, що вони є засобами, які необхідні для виконання функцій місцевого самоврядування. Ці функції включають забезпечення населення соціальними послугами, розвиток інфраструктури, підтримку підприємництва та інші.

Фінансовий потенціал відображає можливості суб'єкта господарювання щодо ефективного використання фінансових ресурсів. Він визначається такими факторами, як обсяг фінансових ресурсів, їх структура, ефективність управління фінансовими ресурсами.

Вирішення проблем підвищення фінансової самостійності муніципального утворень, зміцнення стійкості його соціально-економічного розвитку потребує розробки механізмів, що спонукають території докладати зусиль щодо нарощування сукупної ресурсної бази, формування та ефективного використання свого фінансового потенціалу.

Проведені дослідження дають підстави зробити наступні висновки:

Управління розвитком місцевих громад спрямоване на забезпечення позитивних змін у різних сферах життя населення, насамперед досягнення певного рівня розвитку соціальної та економічної сфер на певній території. Необхідно ефективно використовувати місцеві інфраструктурні, інформаційні, організаційні, підприємницькі, інституційні ресурси. При чому керування розвитком місцевих утворень має зводитися до формування нормального рівня життя населення як в економічному плані (висока заробітна плата, низький рівень безробіття), так і розвиток соціальної інфраструктури (формування умов для відтворення трудових ресурсів у вигляді створення комфортних умов життя населення).

Доходи місцевих бюджетів є основним джерелом фінансування діяльності органів місцевого самоврядування. Вони використовуються для забезпечення реалізації їх повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, дорожнього будівництва та інших.

Загальний обсяг доходів бюджету Жовківської міської ради за 2020-2022 роки зріс на 9,5%. При цьому власні доходи бюджету збільшилися на 16,7%, а спеціальний фонд зменшився на 43,9%.

Основним джерелом формування бюджету Жовківської міської ради є власні доходи, які становлять близько 60% загального обсягу доходів. На другому місці за обсягом - спеціальний фонд, який становить близько 10% загального обсягу доходів. Резервний фонд є незначним джерелом формування бюджету Жовківської міської ради.

Основним джерелом податкових надходжень місцевого бюджету Жовківської ОТГ є податок на доходи фізичних осіб, який становить близько 85% загального обсягу податкових надходжень. На другому місці за обсягом є податок на прибуток підприємств, який становить близько 9% загального обсягу податкових надходжень. На третьому місці є рентна плата, яка становить близько 2% загального обсягу податкових надходжень. Акцизи та місцеві податки і збори становлять близько 4% загального обсягу податкових надходжень.

Економічна суть видатків місцевих органів влади полягає в тому, щоб забезпечити реалізацію функцій і завдань, покладених на них законодавством, з метою підтримки і розвитку територіальної громади та задоволення потреб її населення.

У порівнянні з 2020 роком, у 2022 році відбулося зростання видатків на освіту, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт та соціальний захист. Найбільше зростання відбулося у сфері охорони здоров'я (10,2%), житлово-комунального господарства (11,7%) та фізичної культури і спорту (1,2%).

Планування як складова управління фінансовими ресурсним бюджету Жовківської міської територіальної громади здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Прогнозні показники доходів бюджету громади - це показники, які очікується отримати до бюджету громади у вигляді податків, зборів та інших доходів.

Рішенням Жовківської міської від 15 грудня 2022 року № 2 Про місцевий бюджет Жовківської міської територіальної громади на 2023 рік визначила на 2023 рік доходи та видатки місцевого бюджету.

Дотаційна політика Жовківської міської ради на 2023 рік спрямована на забезпечення фінансової підтримки закладів та установ бюджетної сфери, які не мають достатніх власних доходів для виконання своїх функцій. Вона є важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності закладів та установ бюджетної сфери. Дотації дозволяють цим закладам та установам виконувати свої функції, незважаючи на нестачу власних доходів.

У сучасних умовах вкрай важливо створити сприятливі умови для оптимізації та впровадження кращого зарубіжного досвіду в українську практику формування, розподілу та використання регіональних бюджетів. Видається доцільним створення Департаменту фінансового розвитку проблемних регіонів, який об'єднав би в себе функції зі створення та впровадження інноваційних інструментів державного впливу на розвиток регіонів.

На сьогоднішній день бюджет Жовківської міської ради має дефіцит. Це означає, що витрати бюджету перевищують доходи. Дефіцит бюджету може виникнути з різних причин, наприклад, через зменшення доходів або збільшення витрат.

Для досягнення збалансованості бюджету Жовківської міської ради необхідно вжити заходів по їх збалансуванню. Нами запропоновані конкретні шляхи збільшення доходів місцевого бюджету та оптимізації його витрат.

Список використаних джерел

1. Аптекарь С., Краснова В. Про формування місцевих бюджетів. //Економіка України. 2004. №4. С. 42–47.
2. Астапова Г.В., Мірошніченко В.О. Сучасні проблеми аналізу та обґрунтування міського бюджету / Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки: ДЕГІ, Донецьк, ТОВ «Південь-Захід ЛТД», 2013. С.291-302.
3. Бондарук Т.Г., Мельничук І.О. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Статистика України. 2015. № 4. С. 46-52.
4. Буднік М. М. Теоретичні підходи щодо трактування терміну місцевий бюджет / М. М. Буднік, І. М. Журавель. – URL:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=66213>.
5. Бутко М.П., Білокур К.О. Фінансові ресурси регіону в умовах ринкової трансформації.// Фінанси України. 2013. №10. С.23-32.
6. Бюджетний кодекс України №2456-VI від 29.09.2021 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1169>.
7. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: ГлобусПресс, 2018. 354 с.
8. Виконання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів станом на 1.01.2018 року Інформація Міністерства фінансів України. URL: –http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=292741.
9. Закон України «Про місцеве самоврядування» № 1702-IX від 16.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
10. Звіт про виконання місцевого бюджету. – URL: <http://vilnyanskrda.gov.ua/byudzheth-pro-vikonannya-rajonno-go-byudzhetu>.
11. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: Практикум. Вінниця: ВНТУ. 2018. 83 с.
12. Катан Л. І., Качула С. В., Демчук Н. І., Павлова Д. К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України /Агросвіт. 2020. №3. С.3-12. – URL: http://www.agrosvit.info/pdf/3_2020/2.pdf.

13. Качула С.В. Фактори модернізації державної фінансової політики у системі соціального розвитку суспільства. *Фінансовий простір*. 2019. № 1 (33). С. 41-54.
14. Квасниця О.В., Білобран Г.Ю., Стасюк М.В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації/ III Міжнародна науковопрактична конференція «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» 23-24 грудня 2016р. м. Одеса. 2016. С. 168-169.
15. Клочан В.В., Мірошник В.О., Надточий К.П. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С.142—147. DOI: 10.32702/2306 6814.2020.1.142.
16. Когут Ю.М., Ковач-Румп Г.Л. Фінансова децентралізація в Україні та її вплив на формування місцевих бюджетів: досягнення і недоліки / Електронне фахове видання «Ефективна економіка». 2021. №9. –URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2021/77.pdf.
17. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні: наукова доповідь / наук.редактор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2018. 106 с.
18. Наказ Міністерства фінансів України від 02.06.2021 № 314 «Про затвердження Типової форми прогнозу місцевого бюджету й Інструкції щодо його складання». – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-21#Text>
19. Пабат М.Г. Про окремі аспекти формування доходної частини бюджетів місцевого та регіонального самоврядування // *Фінанси України*. 2016. №10. С.11-14.
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586 «Про схвалення Прогнозу економічного й соціального розвитку України на 2022-2024 року».
21. Раделицький Ю.О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія / ЛНУ ім. І.Франка. Львів. 2018. 312 с.
22. Статистична інформація Львівської області за 2020-2022 рік. – URL : <http://www.dnprstat.gov.ua/statinfo/rpid>.
23. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 5. С. 5-18.
24. Шкільник І. О. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури. 2016. 368 с. – URL: <http://cul.com.ua/preview/fash.pdf>.

25. Януль І.Є. Застосування програмно-цільового методу формування бюджетів // Фінанси України. 2013. № 8. С. 19 – 21.
26. Ярецько Н. Ресурс місцевих бюджетів на 2019 рік. – URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247868006&cat_id=24426429